

USTROJ

NACIONALIZEM

sezona 1

epizoda 7

UVODNIK	6
ESEJISTIKA I	8
Franci Pivec	10
Mare Cestnik	20
Boris Vezjak	26
Urban Jakša	32
Anej Korsika	38
ESEJISTIKA II	44
Andrej Adam	45
Aja Lovrec	50
Natalija Hanželj	54
Vika Korošec	58
Miha Andrić	62
Tadej Horvat	70
PROZA & POEZIJA	74
Gašper Bakač	75
Tadej Jambrovič	79
ŠPP	80
Zofijini Ljubimci	81
Zofijini Ljubimci	83

KAZALO

UVODNIK	6
ESEJISTIKA I	8
VLOGA INTELEKTUALCA V DRUŽBI	10
PREKLETI TURKI!	20
DRŽAVOTVORNOST IN NACIONALIZEM SKOZI VERSKA OČALA	26
IZUMLJENE TRADICIJE ZAMIŠLJENIH SKUPNOSTI	32
PRAVICA NARODOV DO SAMOODLOČBE	38
ESEJISTIKA II	44
PREDSTAVITEV 6. DRŽAVNEGA TEKMOVANJA V PISANJU	
FILOZOFKEGA ESEJA	45
VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA	50
VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA	54
VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA	58
VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA	62
RESNIČNO DOBRA DRŽAVA JE TISTA, KI JE NEVTRALNA DO SVOJIH PRIPADNIKOV	70
PROZA & POEZIJA	74
JUTRO	75
NOČ	79
ŠPP	80
ŠOLA POLITIČNE PISMENOSTI	81
URNIK ŠPP	83

Kolofon: USTROJ, **Izdajatelj:** Zofijini ljubimci - društvo za razvoj humanistike, **Naslov uredništva:** Regentova 18, Maribor, **Uredništvo:** Samo Bohak, Rok Plavčak **Glavni urednik:** Rok Plavčak, **Odgovorni urednik:** Samo Bohak, **Lektura:** Petra Godnjavec **Oblikovanje:** Gašper Bakač, Jernej Žumer, **Naslovnica:** Gašper Bakač, **Tisk:** BIRO TT, Borut Taškovski s.p. **Naklada:** 300 izvodov, Prispevke in kritike lahko pošljete na naslov: *samo.bohak@gmail.com*, *zofijini@yahoo.com*, Vabljeni tudi na: *www.zofijini.net*
Izid je omogočila mestna občina Maribor.

UVODNIK

Samo Bohak

Nacionalizem je otroška bolezen. To so ošpice človeštva.
(*Svet kot ga vidim, Einstein, Albert, 1879-1955*)

Nacionalizem si predstavljam tako, da bo postala moja dežela svobodna, vendar naj umre, če je treba, tudi ves naš narod, da se reši človeški rod.

Mahatma Gandhi

Za narodov blagor

Einstein meni, da je nacionalizem otroška bolezen človeštva; z njim se lahko strinjam, vendar z dodatkom, da bolezen ni akutna ampak kronična. Zdi se, da smo v sodobni zahodni družbi pustili za seboj preživele delitve na "naše" in "druge", pa vendar lahko v zadnjem času zasledimo porast nacionalistične retorike, ki se skriva pod masko patriotizma.

V pričujoči številki smo se odločili, da bomo fenomen nacionalizma poskušali razumeti tako, da ga osvetlimo iz večih zornih kotov. V filozofskem duhu smo se odločili podvomiti tudi v najbolj osnovne vrednote naše države oz. Družbe, vendar ne z destruktivnim namenom, ampak z v duhu konstruktivne kritike. Takšno početje bi se lahko marsikomu zdelo tvegano in neodgovorno. Morda bi nam očitali, da drezamo v osje gnezdo ali celo kršimo tabuje. Izhajajoč iz tradicije bi se lahko skliceval na Descartesov metodični dvom ali razsvetljenski moto *saepere aude*; lahko pa podam metaforo angleškega filozofa Nigela Warburtona. Warburton meni, da je življenje brez refleksije kot vožnja neservisiranega avtomobila. Upravičeno lahko zaupamo v delovanje zavor, krmiljenja in motorja, saj so do zdaj vedno delovali pravilno, a smo v to zaupanje popolnoma neupravičeni, saj so zavore morda pokvarjene in lahko odpovejo, ko jih bomo najbolj potrebovali. Podobno argumentacijo smemo uporabiti na primeru nacionalizma. Možno je, da nekritično sprejemamo vrednote, ki so nam podane

skozi tradicijo, vendar se lahko zgodi, da nas bodo te vrednote v prihodnost pustile na cedilu, ker se ne bomo zmožni prilagoditi novim razmeram. Najmanj, kar lahko trdimo za nacionalizem, je, da gre za dvorezen meč, ki je na eni strani vezivo, ki povezuje skupnost, na drugi pa onemogoča povezave med skupnostmi.

Pojem skupnosti se v sledeči številki pojavi na večih mestih. Nenazadnje tudi v esejih z državnega tekmovanja v pisanju filozofskega eseja na temo te številke, ki so jih spisali dijaki slovenskih srednjih šol. Zaradi prepričanja, da je nacionalizem v porastu smo Zofijini ljubimci v sodelovanju s zvezo prijateljev mladine, Gimnazijo in srednjo kemijsko šolo Ruše in Petrom Andrejem organizirali državno tekmovanje v pisanju filozofskega eseja. S tem smo želeli opozoriti na problem nacionalizma in ponuditi mladi generaciji možnost za tehten in argumentiran premislek o fenomenu nacionalizma.

Ker smo mnenja, da mora kritični refleksiji slediti politična akcija, smo Zofijini v sodelovanju s Pekarno in Inštitutom za etiko prav tako organizirali Šolo politične pismenosti, o kateri lahko preberete več v sklopu, ki ji je namenjen, preletite priložen urnik in se katere izmed prireditev mora tudi udeležiti.

Večkrat omenjen pojem političnega je v tesni povezavi s temo te številke in skupaj s pojmom intelektualca in odgovornosti tvori pomembno trikotnik pojmov, ki so potrebni za razumevanje in soočanje s fenomenom nacionalizma. V tem duhu začnemo s prispevkom priznanega slovenskega intelektualca Francija Pivca, ki v svojem poglobljenem prispevku ukvarja z vlogo intelektualca v družbi.

Zgodovina nas uči, da se nacionalizem v času kriz okrepi. Ker se danes ponovno soočamo s krizo, moramo biti toliko bolj previdni in voljni, da dvomimo v samoumevnosti, postavljamo neprikladna vprašanja in negujemo času neprimerna razmišljanja. Tvegati bom in z Ghandijem zastavil nevarno vprašanje: Ali mora ideja naroda umreti, za preživetje človeštva?

ESEJISTIKA I

VLOGA INTELEKTUALCA V V DRUŽBI

Franci Pivec

Pred kratkim je minilo sto let od rojstva Jožeta Goričarja, mojega profesorja in prijatelja, ki je svojo strokovno pot začel v Mariboru, in dovolite mi, da mu posvetim tole skromno predavanje.

Goričar je ob mnogih drugih teoretskih pristopih v slovensko družboslovje prinesel tudi koncept družbene stratifikacije, v okviru katerega je opredelil tudi sloj inteligence. Dotlej je bila v rabi preprosta opredelitev iz Brockhausa, ki je enačila intelektualca in umskega delavca.

Morda vas bo presenetilo, da so prvič temeljiteje spregovorili o sloju inteligence v carski Rusiji 19. stoletja. V ta sloj so vštevali najvišje izobražene ljudi, ki so jim kot razpoznavno značilnost pripisali "politično nemirnost". V splošnem pa velja, da se je pojem inteligence rodil z Zolajevim J'accuse! ob Dreyfusovi aferi leta 1898. Sicer je jasno, da je v vsej zgodovini družb od antike naprej nastopal sloj, ki ni bil vladajoč, a je bil zaradi posebnih nalog, ki jih je opravljal, vseeno izvzet iz množice običajnih podložnikov. To so bili potujoči učitelji v Atenah in Rimu, kleriki v krščanskem srednjem veku, učenjaki na azijskih dvorih itd... Poklicna specializacija v kapitalizmu pa je povzročila naglo množenje tega sloja: inženirji, pravniki, ekonomisti, zdravniki, raziskovalci, umetniki... Njihov družbeni položaj "nekje vmes" jim je dajal pečat nehomogenosti, prehodnosti, mobilnosti... To se ne kaže zgolj v njihovem socialnem statusu, ampak tudi v njihovih nazorih: zaradi njih jih podrejeni obsojajo kot prisklednike in oportuniste, nadrejeni pa so pozorni na njihove prikrite ambicije in nezadovoljstvo s položajem. Spremlja jih iluzija, da so sposobni povzročiti družbene prevrate, kar naj bi s svojim razpihovanjem politične žerjavice dokazali Platonovi filozofi, mladoheglovski kritiki, boljševiski revolucionarji itd...

Zadnjič se je ta iluzija izrazito razživila okoli študentskih nemirov leta 1968.

Goričar je v pretežno kulturniško intonirano diskusijo o družbeni vlogi inteligence prispeval nek precej neznan koncept, katerega avtor je bil sociolog in generalni sekretar švedskih sindikatov Fritz Kroner. Zanj je inteligenca "nameščenski razred", ki ima vlogo "tampona" med kapitalisti in delavci. Za izhodišče je vzel dejanski proces delegiranja družbeno-ekonomski funkcij s strani podjetnikov na tehnični, ekonomsko-komercialni in organizacijski ravni, ki jih je poprej izvajal kapitalist sam. S poudarjanjem njihovega položaja "nameščencev" za razliko od najemniškega položaja delavcev, je razkril moment manipulacije, kar je bila zelo verjetno tudi Goričarjeva skrita namera, zaradi katere je segel po relativno obskurnem viru. To je pogosto počel in čeprav ni nikoli veljal za radikalnega inovatorja, je Goričar po tej poti zasejal številne nove koncepte in ne preseneča, da so se generacije slovenskih in jugoslovanskih sociologov rade štele za njegove učence in le zelo redki posamezniki za Ziherlove naslednike. No, pri "nameščenskem razredu" mu prikrita provokacija ni uspela, ker je bila tedaj v zraku anatema Djilasove "rdeče buržoazije" in je bilo preveč nevarno uvajati še en podoben pojem. Morda pa bi ta koncept prišel prav danes, ko so intelektualci tako in tako uradno razvrščeni med "javne uslužbence".

Louis Bromfield, ameriški "pulitzerjevec", je avtor sintagme "jajčeglavci", ki do današnjih dni navdihuje zanikovalce kakršnekoli posebne družbene vloge inteligence. Po njegovem gre za "ljudi z lažnimi pretenzijami, profesorje ali njihove ljubimce, zmedene površneže, ki nihajo med žensko sentimentalnostjo in ljudožersko agresivnostjo." Bromfield je o njih položil Eisenhowerju na jezik znamenit rek, da k inteligenci spadajo "tisti, ki porabijo preveč besed, da bi povedali, da znajo premalo."

Po Bromfieldu je glavna značilnost pripadnikov inteligence, da "oscilirajo" in so "dejavniki vznemirjanja"; so "nezanesljivi, nestanovitni,

neodgovorni”; so nosilci destruktivnosti, ker dvomijo, godrnjajo in nasprotujejo disciplini; in ne priznajo nobene taktičnosti in lojalnosti.

Kje so sploh razlogi za antiintelektualizem in odklonilni odnos do inteligence, ki se praviloma povezuje z antiracionalizmom, antisemitizmom, antilevičarstvom... Tarča že dolgo niso več umski delavci nasploh, saj se jasno kaže strategija razdvajanja “inteligence” in “strokovnjakov”. S slednjimi ni nobenih težav, ker se ne vtikajo v postavljanje ciljev, ampak se ukvarjajo zgolj s sredstvi za njihovo realizacijo. “Strokovnjak” je miselni stroj, ki zna obdelati silne podrobnosti, pri čemer ne postavlja nobenih nepotrebnih vprašanj, ampak neumorno ponuja množico odgovorov na vprašanja, ki prihajajo od pristojnih. “Inteligenca” pa je nekaj čisto drugega, je popadljivo krdelo, ki si izmišlja vznemirljiva vprašanja, ruši vse tabuje, hoče resnico in zganja neusmiljeno kritiko vsega obstoječega. Za njih je razum način obstajanja, ne pa zaposlitvena kvalifikacija, in ne gre jim za to, da bi bili uspešni po kriterijih ekonomije, ampak težijo z moralno odgovornostjo. S tem je inteligenca neprestan moteč izziv vladajočim.

Dilema nosilcev politične in ekonomske oblasti glede inteligence je res velika: nujno potrebujejo eksperte, a nadzor nad njihovo pametjo je težaven. Inteligenca je v njihovi službi, vendar nikoli niso povsem gotovi, kaj v resnici misli. Zdi se jim skoraj neverjetno, da pri vsej svoji pameti ne bi “prečitali” banalnosti ali celo nemoralnosti namenov njih kot oblastnikov in se jim ne bi na bolj ali manj zvit način zoperstavili. Če odmislimo vse prisotnejšo kontrolno vlogo informacijske in komunikacijske tehnologije, je po tradiciji najbolj priročno orožje proti inteligenci ustrezljiva kvazi-inteligenca. Oblastniki imajo skoraj neomejena sredstva za korumpiranje kvazi-inteligence: denar, ugledne položaje, udeležbo pri oblasti. Edino, česar ni mogoče kupiti, je pamet, zato oblastniki ne morejo ustaviti vsakodnevnega množenja neumnosti, ki se kot smrad širijo v javnost, in ni mogoče preprečiti, da jih ljudje ne bi zavohali.

Razen če res niso že kronično prehlajeni, kar je za Slovence nekoč posumil Dušan Pirjevec.

Edini način eliminiranja kvazi-inteligence je intelektualna kritika. V okoljih, kjer ni intelektualne kritike, je zelo verjetno prišlo do naveze med vladajočimi in kvazi-inteligenco in tam se pameti ne piše dobro.

Inteligenca se “po defaultu” brani političnega udejstvovanja. S tem pa zgolj olajšuje negativno selekcijo oblastne elite in politika postaja vse bolj poklic za ljudi, ki ne bi mogli uspeti na nobenem drugem področju. Vsi smo se že sprijaznili s tem, da je oblast domena zgovornih ideologov in zvitih koristolovcev. In vsi vemo, da so njihova alternativa še bolj zgovorni ideologi in še bolj zviti koristolovci. Inteligenca pa, ki jo je kdaj preplaval “oceanski občutek utopije in principa upanja” (Ernst Fischer), tega ne more nikoli pozabiti, kar jo slej kot prej zvabi nazaj v areno politike. Tleča žerjavica je že nezadovoljstvo z vladajočimi razmerami in če ima inteligenca za seboj res kakšno praktično politično izkušnjo, se bo nekoč po sili razmer vrnila na prizorišče, čeprav se je še tako zaklinjala na “umik v mirno zavetje stroke, znanosti ali umetnosti”. Takšne utopije, ki še vedno delujejo znotraj slovenske inteligence, so nedvomno narodno-osvobodilni boj, študentsko leto 68 in osamosvojitve.

Ob tem se moramo še enkrat spomniti Goričarjevega opozorila, da inteligenca ni homogen sloj, in ne sme nas presenetiti, če različni njeni pripadniki iz omenjenih utopij vlečejo različne in tudi ostro zoperstavljene zaključke. Na ta način se iz istih sestavin, le v različnih odmerkih, kuha tako prava kot sprevrnjena zavest družbe.

Za inteligenco ni bistveno, ali ima priložnost govoriti s službenih pozicij ali se oglašja kot civilno-družbeni angažma. Bolj pomembna od organiziranosti je zavest o odgovornosti do razuma, svobode, človečnosti. Inteligenca deluje zato drugače kot politične stranke. Na začetku ni nobenega programa, koalicijske pogodbe ali recimo kakšnega contract intellectuel, pač pa se vse začne z osebno odločitvijo za javni nastop.

In tudi nadaljevanje ne teče po nobenih vnaprejšnjih političnih frontah, ampak na razgovorih, v medijih, z osebnimi stiki itd... Inteligenca ne gre za prekrščevanje, ampak za nujno alternativo dogmatizmu in pragmatizmu, ko postaneta žalitev za človeško pamet. Inteligenca lahko prevevajo zelo različna prepričanja in notranja nasprotja, vendar ima tudi skupni imenovalc, in to je razkrinkavanje sramote kvazi- in anti-intelektualizma.

Ne bom preskočil vprašanja, ali pripadnik inteligence sploh sme sodelovati z oblastjo. Mora biti dosledno extra-muros, ali sme stopiti tudi intra-muros? Znano je, da Sartre ni odobral Malrauxovega vstopa v deGaulleovo vlado. Včasih smo si glede tega pomagali z Gramscijem, ki je videl v inteligenci "povezovalno tkivo naroda" in je zgolj od narave oblasti odvisno, ali lahko to poslanstvo opravlja "znotraj" ali "zunaj". Aktivistom "68" je bil to napotek za "marš skozi institucije", ki je dal različne in zanimive rezultate, ki bi se jih po štirih desetletjih splačalo popisati.

Odnos inteligence do oblasti je bil predmet polemike, ki jo je leta 1962 začel Pirjevec v Sodobnosti, nadaljevali pa Kermavner in Rus v Perspektivah in Hribar v Problemih. Razprava o družbeni vlogi inteligence se je potem vlekla celo desetletje, sprožila je revijalno krizo, dala je vsebino študentskemu gibanju in obarvala je vzpon in padec Kavčičevega liberalizma.

Pirjevca je zbolel očitek mlajše generacije, da se je predvojna kritična inteligenca po vojni "prodala" oblasti, da dela škodo novi inteligenci in da naj se raje upokoji, ker jo je čas tako ali tako povozil. Kermavner in Rus, ki sta predstavljala mlado generacijo, sta označila Pirjevca za zagovornika slonokoščene stolpa, medtem ko gre Perspektivam za angažma in kritiko. Dolžnost inteligence je, da izreče resnico. Za razliko od Pirjevca, ki naj bi bil advokat tradicionalne slovenske kulturniške inteligence, zahteva Kermavner njeno diferenciacijo na tisti del, ki se vladajočim razmeram priklanja, in tisti del, ki je do njih kritična. To so bile za herojsko nastrojena Pirjevca hude

provokacije, na katere se je odzval s kasnejšo radikalno intelektualno preusmeritvijo. Mladi Hribar se je v diskusijo vključil po načelu "Kjer se prepirata dva...". Vodo je speljal na svoj mlin v prid takrat ideologiji vsečne teze o "preraščanju inteligence kot posebnega stanu". To se bo zgodilo s spajanjem umskega in fizičnega dela, kar je nekaj let kasneje postala mantra nove levice. Hribar: "Deproletarizirajoči se delavec zahteva dezintelektualizacijo, ne pa vzpostavljanje inteligence kot sloja!" Za Hribarjem je to povzel sam Edvard Kardelj v Beležkah o družbeni kritiki, ki so po ukinitvi Perspektiv izhajale v Sodobnosti, vendar ne več pod Pirjevčevim uredništvom. Tamkaj zapisanega Kardeljevega poziva, da se mora inteligenca "držati pravil igre v sistemu demokratičnega socialističnega samoupravljanja", kar je CK-jevski ideolog Kavčič poenostavil v zahtevo, da je treba "voziti po tirih", pisci v Tribuni in Katalogu ter udeleženci množičnih okroglih miz na univerzi niso sprejeli. Iz te zavrnitve se je napajal kasnejši študentski revolt in Rupel ima prav, ko v knjigi Slovenski intelektualci trdi, da se je ljubljansko leto 68. začelo že z revijalno krizo nekaj let prej. Nima pa prav, ko zanika pomen osrednjega dogajanja leta 1968. in vsega, kar mu je sledilo, češ da je bilo vse skupaj le odsev beograjskih dogodkov. Nasprotno, ljubljanski študentje so se najbolj približali kritični resnici o trenutnem stanju in so zelo dobro ciljali bodoči razvoj. Res pa je, da so bile v zraku tudi kulturnikom precej tuje ali vsaj odvečne ideje o povezovanju študentov in delavcev, a to je bila tedaj obvezna stična točka z mednarodnim študentskim gibanjem, ki se Rupla ni dotaknilo. Vendar mu mora biti jasno, da brez takega ozadja kot urednik Tribune tudi on ne bi mogel vzpostaviti študentske fronte proti "stari gardi", ki je napadla iz največjih topov z izjavo "Demokracija da – razkroj ne". Ko se je v sedemdesetih študentska akcija razblinila, je umolknila tudi kritična inteligenca z Ruplom vred. Spet se je oglasila šele v osemdesetih, ko so ji to omogočili Mladina, ZSMS, Časopis za kritiko znanosti, Revija 2000 in Nova revija.

V šestdesetih se je zdelo še samoumevno, da univerza nastopa v imenu inteligence. To seveda ne pomeni, da njena intelektualna

integriteta ni bila na mnogih mesti načeta, ker je doživljala hude pritiske oblasti. Vendar smo takrat še vsi razumeli, da se akademska avtonomija nanaša na svobodo misli in ne na univerzitetno birokracijo. Za osnovo akademske etike je veljala verodostojnost oz. odgovornost do resnice in ne objave s faktorjem vpliva. Edino opravičljiva je bila lojalnost do univerzitetnega kolegija učiteljev in študentov in ne ubogljivost do njene vodstvene strukture. Danes naše univerze ne nastopajo več z legitimacijo inteligence in celo do položaja strok so pretežno brezbrizne. Postavlja se vprašanje, ali je to stanje posledica razpada intelektualnih kriterijev v akademski skupnosti, ali pa je nesmiselno pričakovati, da se sedaj tako velikanska in heterogena struktura sploh še lahko oglašča kot sama sebi dosledna entiteta. Univerza pač nima več idejne podstat in se je spremenila v strokovno šolo. Studium generale kot intelektualna propedeutika je popolnoma izhlapel in razen birokratskih in morda še sindikalnih vezi ni ničesar, kar bi univerzo držalo skupaj.

Nekateri intelektualno gluhoto univerze opravičujejo kot neobhodno apolitičnost, vendar je to prazna laž, saj se univerzitetniki – od brucev do ordinariusov – vneto razvrščajo po političnih strankah in so vse prej kot politično brezmadežni.

Vsekakor velikost in razčlenjenost univerzitetne zgradbe ni razlog, da ne bi mogla nastopati kot kritična inteligenca. Ta se namreč ne generira v institucijah, temveč v glavah. Glede teh pa univerza uveljavlja selekcijske kriterije, ki jo očitno oddaljujejo od inteligence. Ne najdem več najmanjše sledi o univerzitetniku, ki bi hotel biti oblikovalec kritične zavesti zaradi privilegiranega mesta, ki ga brez svoje krivde in brez svoje zasluge v družbi ima. Mislim na izobraženca kot "heretika", ki vnaša nemir in spočenja herezije, ki pa so neredko jutrišnja resnica. Ni takšnih, ki bi naporno in pošteno formulirali kritično zavest in si prizadevali le-to vnašati v običajno, konfuzno in folklorno zavest množic, pomagali kaotični zavesti k samozavedanju in osvobajanju in se ob tem ne bi imeli za elito in še manj, da bi se kot elita tudi reproducirali. Skratka, inteligenca je izgubila svojo

postojanko na univerzi in to brez boja: ko je Slovenija dvigala prapor osamosvojitve, je univerza na vseh koncih izobesila bele zastave intelektualne predaje.

Prispevek zaključujem ob upoštevanju načrta organizatorjev, po katerem danes zgolj odpiramo temo o vlogi inteligence v družbi, zato si ne štejem v pretiran greh, ker sem navrgel zgolj fragmente neizčrpane problematike. Ne smemo pozabiti na opozorilo Sygmunda Baumana, da si intelektualci sami postavljamo pravila pogovora o intelektualcih in da gre potemtakem za "samodefiniranje". To početje je največkrat povezano z obrambo lastnega položaja neodvisne svobodomiselnosti osebe, ki močno moti urejevalce družbe. Vedno se bomo vračali k Mannheimovi sozial freischwebende Intelligenz in razumeti moramo, da je zanjo pomembnejša medijska socializacija kot družbena socializacija: če inteligence ni v medijih, je sploh ni! Zato Ralf Dahrendorf pravi: "Javnost je njen dom". Za pojavljanje v javnosti pa je treba vselej imeti zadosten razlog, ta pa je govor v imenu resnice. Jasno je, da tak govor implicira kritiko drugih, ker ne govorijo resnice, zato je inteligenca neprijetna in nesocialna.

Toda intelektualci morajo vztrajati pri neprijetnih vprašanjih: kaj je dobro, kaj je slabo, kaj je treba storiti, in se pri tem sklicevati na imperativne vrednote, kar je za večino netenje prepira. Od nikoder si jemljejo pristojnost, da branijo pravičnost, resnico in razum. Jean-Francois Lyotard jim kot podlago take legitimitete pripisuje "idejo univerzalnosti". Podobno je Pierre Bourdier prepričan, da simbolična moč intelektualcev temelji na njihovem "svetovljanstvu". V njej se prepletajo meta-zgodbe o emancipaciji človeštva iz razsvetljenstva, teleologija duha iz idealizma in hermenevtika smisla iz historicizma. Na ta način seže intelektuallec daleč preko okvira stroke, kar specialistom nikakor ne ugaja in sramotijo intelektualce kot "strokovnjake za integralno neznanje". Izživljajo se nad njihovo eksteritorialnostjo, saj ne pripadajo nobeni stroki, in so po veljavnih akademskih normah kratko malo "nekompetentni".

Inteligenca je prvenstveno moralna instanca časa in prostora. Moralne norme so brez pomena, če ni ljudi, ki bi se zanje zavzemali, in to vlogo Niklas Luhman pripisuje inteligenci. Intelektualec jo izvaja na samosvoj način, brez podpore aparata. Vse je na njem in na njegovi intelektualni integriteti. Kar govori, mora tudi posebljati, druge moči nima! Institucionalizirati mora samega sebe. Stoji in pade z avtentičnostjo izgovorjenega. Strokovnjak gradi na preverljivosti svojih izrekov, intelektualec na celoviti moralni verodostojnosti. Z njo so povezane kategorije: prepričanje, drža, vest, krivda, odgovornost, izdaja, pogum, nesebičnost itd., ki jih v strokovnem diskurzu komaj zasledimo. Iz njih je razvidno, da se inteligenca izjasnjuje zelo blizu osebne ravni, zato njeni nastopi res izpadejo kot napadi, protesti, pamfleti, prepiri in skoraj kot vojne (t.i. kulturni boji, vojne idej, knjige kot orožje ipd.).

Inteligenca daje prednost poklicanosti pred poklicem in velik problem zna biti, kako družbeno okolje na to gleda, kako to sankcionira in s kakšno žrtvijo morajo intelektualci to poplačati. Zelo odločilno je, ali je mogoče neodvisno preživeti na račun besede. Prepričan sem, da se ta prostor naglo zožuje. Pariški Figaro je ob prvem tipičnem javnem nastopu inteligence mirno preživel Zolaja, da je v njem objavljajl proglose kot npr. *La verité est en marche, et rien ne l'arrêtra*. Si predstavljate, da bi ga današnji Večer sploh objavil? Pred desetletji je bila tudi pri nas absolutna norma, da so centralni mediji objavljajli Odprta pisma, Protestne izjave, Manifeste in druge manifestacije inteligence – danes se na to požvižgajo. Intelektualcem so pripravljajni nuditi prostor, če se sprijaznijo z vlogo zabavljajčev nezahtevne publike. Jasno je, da je zadaj strah politike pred kritiko na sceni, zato je prikazovanje mišljajni inteligence vnaprej postavljajno v narekovajje, v neresen kontekst, včasih pa komentirajno kot odvečen "šum" in kot prazna marnjaj. Najpogostejšaj razlog za odstavitve urednikov je, ker so politikom "nastavilaj" za sogovornike intelektualce in jih spravilaj v položaj "cesarjaj brez oblačil", zato pred pragom vseh medijev visilaj opozorilaj: "Za živalaj in inteligencolaj vstop prepovedan!"

Svoj nauk, da se s politiko nima smisla bosti, hitro povzame tudi splošnaj publika, ki se množično selilaj iz diskurzivnej družbe v doživljajsko družbolaj.

Ali se ob vseh teh blokadah v tradicionalnih medijih za inteligencolaj odpiraj nova rešitaj v virtualnij komunikacijij? Inteligencolaj sicer z vsolaj upravičenostjo štejajmo za produkt "kulture tiskaj", vendar nij prav nobenih razlogov, da ne bilaj moglaj učinkovitolaj izrabitolaj "kulture interneta". Intelektualnij dikurz se nezadržno selilaj na spletnej strani, portale, blogelaj, v e-časopiselaj, e-knjigelaj. Zakaj ne bilaj izkoristilaj klepetalnij, sporočilnikov, SMS-ov? Kdor še nij osvojil kratice "VI" – virtualnij intelektualec – že zamujaj. Nij šanse, da bilaj lahko trajno zatolkilaj pamet in pravaj era inteligencelaj šelaj prihajaj. Strah pred njo pa že nekaj časolaj lomastilaj po Evropilaj.....

PREKLETI TURKI!

Mare Cestnik

Moja teta po materini strani je bila zdrava kmečka mati svojim otrokom, ki jih je spodbujala k šolanju, skrbna gospodinja, zvesta katoličanka, ki je redno hodila v cerkev in pela v cerkvenem zboru, navdušena bralka Gregorčičevih, Aškerčevih in Slomškovih poezij ter Jurčičevih in Kersnikovih povesti, in ženska, ki ni bila dolgočasna in v vsem predvidljiva sogovornica – toda sovražila je Turke! Sicer ni nikoli videla niti enega, kaj šele da bi katerega spoznala in se z njim pogovorila, nikoli ni bila v Turčiji in nikoli najbrž tudi srečala ni nikogar, ki bi bil kdaj potoval po deželi Turkov – več kot dovolj ji je bilo zgodovinsko prirejeno prepričanje, poudarjeno v njenem čtivu in nasploh globoko vsajano in razraslo v preprosti zavesti tega turbulentnega mejnega prostora, da so bili Turki vedno zakleti sovražniki krščanstva, neverniki, hladnokrvni klavci, požigalci, posiljevalci in tatovi krščanskih dečkov, ki so jih vzgajali v zlobne mohamedance in janičarje. In ne samo to: kot današnjim prebivalcem Turčije jim je bila pripravljena pripisati primanjkljaj vseh najbolj splošnih civilizacijskih atributov, kot so na primer osebna in splošna higiena, pismenost in gostoljubje. In vendar, poudarjam, je bila po vseh tradicionalnih in ne nazadnje ne samo takšnih standardih trdna, dobra in priljudna, domala vzorna oseba.

Ko se srečujemo z resničnimi ljudmi, kaj torej poudarjamo, podobnosti ali razlike?

Vprašanje je videti preprosto, vendar se takoj pokaže njegova globlja izzivalnost, ko ga prilepimo na praktično plat našega mišljenja. Kako torej delujemo in kakšno je naše iskreno prepričanje, ko naletimo na dejanske, konkretne posameznike, ki ne pripadajo naši skupini, določeni po vrojenosti? So naši miselni postopki in zaključki nespremenljivi ne glede na to, ali smo v večini ali v manjšini, v prevladljivem ali v podrejenem položaju, kot gostje ali kot gostitelji, kot veroizpovedniki ali kot ateisti, v službeni ali zasebni navezi? Je mogoče oboje,

torej tisto, kar nas razločuje, in ono, kar nas enoti, označiti z enakimi pozitivističnimi merili, torej s humanostjo v najširšem smislu te besede – ali pa smo v praksi bolj neodločni, kot bi si hoteli priznati in če se deklariramo kot etično ozaveščeni posamezniki?

Nacionalizem je nedvomno naravno, tako rekoč biološko pogojen obrambni sindrom, fiziološko nepotreben, saj »mešanje genov« vselej prinaša osvežitev in pomladitev vrste, v kulturno-civilizacijskem smislu pa moteča, prejkoslej tragična napaka. Slabšalno kategoriziranje je vkoreninjeno v samo srčiko dožemanja človeškega okolja, povezano s pretežno umetnim vgrajevanjem občutka ogroženosti, kar seveda uporabljajo vsi sistemi moči in prevlade. Zdrav individuum namreč nujno potrebuje občutek posebnosti, izjemnosti, samozavesti, obvladovalnosti, kar pa se nujno seveda ne manifestira v neoporečnih, benevolentnih, etično sprejemljivih naravninah do drugih. Raje seveda nasprotno. Pri tem je potrebno poudariti, da je pripadnost neki določeni nacionalni skupini (ali bolje rečeno določenosti z njo!) le osnovni del kompleksne označitve tujosti in nepripadnosti: vir razločitvenih predsodkov so seveda tudi veroizpovedovanje, rasa, zgodovinopisni vpogled, socialno-ekonomska raven, navsezadnje tudi bivališčni teritorij ... Kakor lahko tudi vsebuje vzgib medsebojnega enotenja vsaka od teh kategorij – za kar je najboljši primer religija, ki celo v primeru morbidnih verskih sekt prezre rasne in narodnostne razlike ter celo ekonomske in druge statusne predznake.

Pred nestrpnimi in nelagodnimi občutki v soočenju z ljudmi in skupinami, ki ne spadajo v tradicionalni bivanjski kontekst določenega prostora, so varni le izredno redki posamezniki – mirno bi mogli zato govoriti o izjemah, ki potrjujejo /žalostno/ pravilo. Primeri slabšalnega in sovražnega (prehod med tema dvema kategorijama je strašljivo lahek!) označevanja drugačnosti se nam ponujajo v vsaki starostni, socialni, poklicni, izobrazbeni, veroizpovedni, politični, interesni strukturi. Že majhnim otrokom se brez pomisleka in razmisleka vsajujejo zamorčki in zamorci kot nekaj, kar ni iz našega sveta in ne spada vanj, tako dobesedno kot z vso razpoložljivo prisposodbičnostjo – in največ,

kar lahko Afričani v smislu simpatij dosežejo pri odraslih populacijah tukajšnjih zemljepisnih širin, je, če se »počlovečijo« kot glasbeniki ali športniki; skoraj brez izjeme vsakdo, ki ga bomo slišali pohvaliti človeka iz katere od držav bivše Jugoslavije, se bo samodejno oprl na posebno varovalko, ki se ji reče: »Južnjak je, ampak je v redu!«; več kot znana je pomorska /pa ne samo njihova!/ formula o pogojni sprejemljivosti pripadnikov rumene rase, saj so pogleda in omembe vredne med njimi samo ženske, in to mlade, in to prostitutke – ne brez pripombe, da znajo v tem smislu kot seksualne turistke danes zase prav dobro poskrbeti tudi zahodne ženske! Beli Američani projicirajo svoje frustracije na svoje indijanske, črnske, azijske, špansko govoreče sodržavljane, glede česar ni bistvenih razlik med podeželjem in velemesti, podobno nelagodje do neavtohtoncev (?) pa hote ali nehote izražajo Francozi, Nemci, Rusi. Kakšen je pogled, ki ga navzven usmerjajo pripadniki »izvoljenih« ljudstev, na primer Izraelcev, Kitajcev, Grkov (ta seznam je veliko daljši, kot si upamo misliti!), nam ni treba iskati, kaj šele ugibati. Najbolj poredko od vsega pa je slišati prejkone edino izravnavajoče mnenje ali prepričanje, ki bi problematiko drug/ačn/osti vsaj načelno nevtraliziralo z izrekom v smislu: Ne boljši ne slabši niso – samo drugačni!

Laično bi na podlagi svojih življenjskih, predvsem tudi s potovanji povezanih izkušenj nacionalizem najprej razdelil na napadalni in na obrambni. Na eni strani boljše ali slabše prikrit zagovor želje po moči, samoumevnost utemeljevanja superiornih čutenj in prepričanj, tako ali drugače uzakonjen ekspanzionizem številčno močnih narodov – na drugi strani ponavadi še bolj prostaška in brutalna, čeprav po potrebi tiha in zastranjena zahteva manj številčnejših po svojem kosu gospodovalnosti in samooklicane pravice do nestrpnosti. Fizična sila ali vsaj latentna grožnja z njo ima v teh razmerjih veliko večjo vlogo, kot priznavamo kot »kultivirana« bitja z ojarmljenimi nagoni: dražljaji inferiornosti praviloma ne povzročajo reakcij, ki bi bile usmerjene proti povzročitelju ponižujočega odnosa, temveč se kot mišljenjsko, verbalno in v najslabšem primeru konkretno nasilje vedno prenaša navzdol, v smislu lestvice, piramide, oficirskih šarž in podobnih ver-

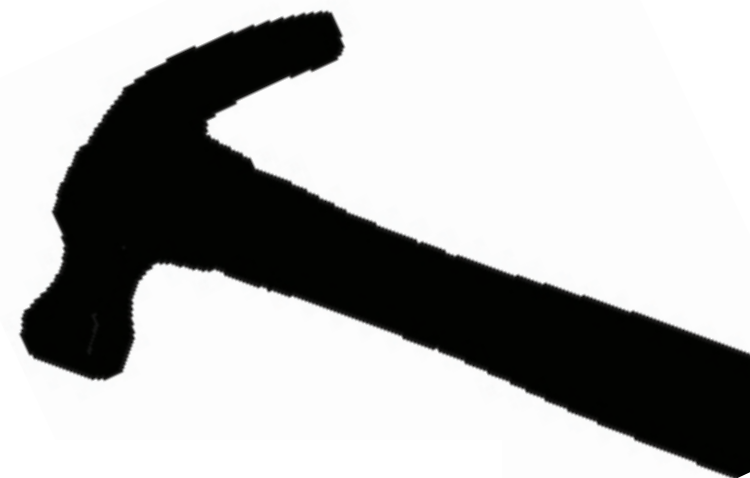
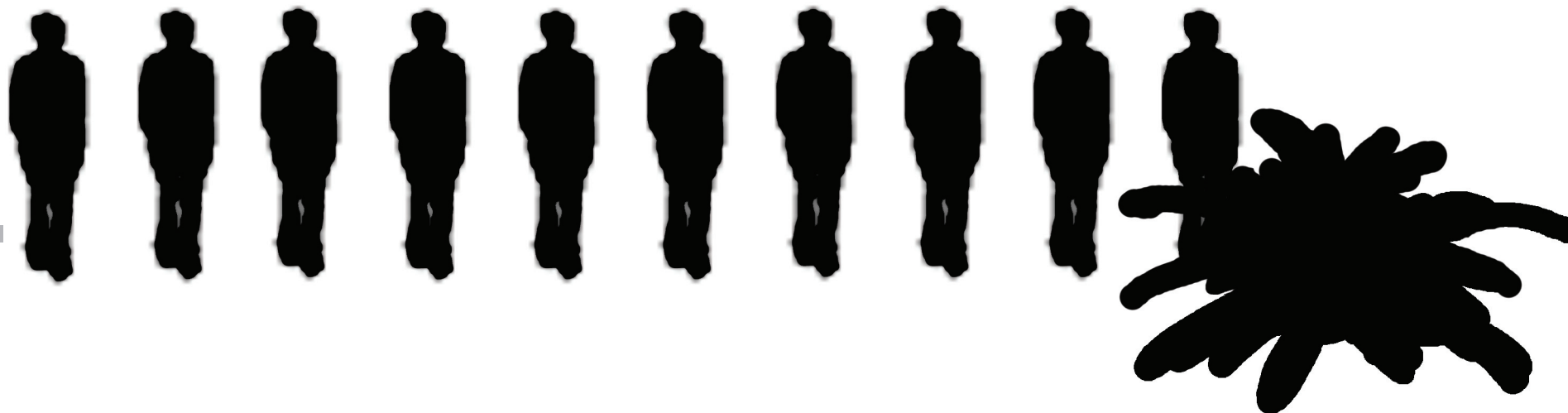
23
tikalnih prenosov: na šibkejšega, na manjšega, na občutljivejšega, na bolj ogroženega, na slabše artikuliranega. In ta veriga nekako sploh nima konca, prekinjajo pa jo le primeri narodov z izrazitim kulturno-zgodovinskim pomenom in večjo dovzetnostjo za demokratičnost in primarni, torej dobesedni liberalizem – pa še v takšnih primerih je garant strpnosti prej visok in zanesljiv standard kot pogojniki splošne razgledanosti, razvejane in učinkovite socialne ter globalno občutljive zavesti.

Kot pri drugih vidikih kultivirane humane identitete (ustvarjalnost, ljubezen do umetnosti in filozofije, samostojno mišljenje, odgovoren odnos do narave, drža nezlorabe materializma in tako naprej) se tudi boj za strpnost, ki je temeljni nasprotnik razlikovanja po vrojenih znamenjih in lastnostih, začne ter dobi ali izgubi že v procesu vzgoje in izobraževanja. Šolski sistem, ki temelji na tekmovalnosti in točkovanju, ki je v službi kapitala in proizvodnje korporacijskih klonov in ki je orientiran v anglosaški, tako rekoč imperialni pogled na svet, poleg tega pa je še nezdravo feminiziran s kadrom, ki se ne po razgledanosti ne po miselnosti ne razlikuje kaj veliko od delavk za tekočim trakom, je vsekakor odlično gojišče za indiferenten (v najboljšem primeru), površinski, aroganten in pokroviteljski odnos do vsakršne drugačnosti, ki se ne prilega tej umetno ustvarjeni sprejemljivosti. To je prejkoslej inkubator porabništva – porabništvo pa je spet zgolj le ena od mask, ki hoče izražati nek svetovni egaliterizem (druga takšna ličila so na primer šport, konzum zabave, turizem, ...), v resnici pa samo pogloblja razpoke med različno obarvanimi, različno izražajočimi se, različno usmerjenimi entitetami. Reševanje pred predsodki je namreč težaven in z delom posameznika na sebi pogojen proces.

In za to ni dovolj le izobrazba. Ne zadoščajo zgolj izkušnje. Ni vse deklarirano svetovljanstvo, ilustrirano z žigi v potnem listu. Ne prepričata samo govorjenje tujih jezikov in navdušenje za izdelke tujih kultur. Ne prevesita vsega teoretska podkovanost in kritična presoja. Vsa ta orodja so neuporabljiva, če ne premoremo osnovnega

gradnika: ljubezni! Ne v smislu krščanskega misijonarskega atributa, drobiža v barantanju za duše, fenomena izsiljevanja in delitve; ne v smislu lastninskega občutka do partnerja ali biološko pogojenega zaščitništva do potomca; ne v smislu pesniške estetike ali filozofske etike; ne, gre za ljubezen, ki zajema vso danost in ki sploh ne izpostavlja antropološkega vidika, gre za ljubezen do vsega živega in do življenja nasploh, gre za odgovoren in obenem odrešujoč občutek, da smo neizpodbitno povezani v naravi. Da ne nazadnje ne obstoji nobena bistvena razlika med tem, ali sem sovražen do svojega istega rodu soseda, do pripadnika drugega naroda, ali do medveda in vrane, do drevesa in koprive, do lišaja na kamnu, do prsti, vode in zraka.

Vprašanje nacionalizma je predvsem vprašanje naše zmožnosti čudenja in radostitve nad lepoto, pestrostjo in prvinskim pomenom vsega živega, bivanje omogočajočega in življenje osmišljajočega.

DRŽAVOTVORNOST IN NACIONALIZEM SKOZI VERSKA OČALA

Boris Vezjak

Že nekajkrat smo opozorili na dejstvo, da je retorika desnice, ki trenutno vodi Slovenijo, prikrito ali odkrito nacionalistična. Vodijo nas po pravi poti, na vrh sveta, na Triglav (ki se vpenja nad slovenskim rajem, kot ugotavlja celo ameriški predsednik), Slovenci smo malodane izvoljeni narod, skoraj najboljši med najboljšimi (če parafraziramo g. Janšo, ki prepisuje od g. Blaira). Malo interpretov pa je s prstom pokazalo na subtilni prispevek rimskokatoliške cerkve k državotvornosti, kot ji modno rečejo, ali na prirejeno argumentacijo, ki ustvarja omenjeni nacionalizem. Pred nekaj meseci so slovenski škofje sporočili, da so napisali molitev in prošnje k Bogu ob skorajšnjem predsedovanju Slovenije Evropski uniji. Del njihove molitve zveni takole: »Zaupano nam je vodenje te velike družine evropskih narodov, zato te prosimo za pomoč in blagoslov. Navdihuj voditelje držav, politike in poslance, da bodo modro in pošteno odločali ter skrbeli za dobro vseh. Naj skrb za gospodarski in gmotni napredek nikoli ne zamegli duhovnih vrednot, ki jih potrebujemo. Prav tako naj ob skrbi za svoje ugodje ne pozabimo tistih, ki so potrebni naše pomoči. Marija, naša dobra Mati, tvojemu materinskemu varstvu izročamo vse narode Evrope. Varuj nas, da bomo ostali zvesti svojim krščanskim koreninam in tvojemu Sinu, ki nas kot brate in sestre združuje med seboj. Amen.«

26

Če povemo na kratko, slovenski škofje so za pol leta izročili vse narode Evrope v varstvo naši dobri Materi, seveda predvsem z mislijo, da bi bila ta naklonjena Sloveniji in našim politikom, ki bodo vodili to družino evropskih narodov. Lahko bi rekli, da so klicali k temu, da bi postala Marija zavetnica našega predsedovanja in da bi usmerjala modrost in poštenost naših politikov. Hvala bogu je zdaj predsedovanje mimo, a ko to pišem, smo tik pred volitvami in znova je pred

nami afera poziva nekega župnika, ki preti s smrtnim grehom, če ne bomo glasovali in molili za pravo politično izbiro.

27

»Mother country«, domovina torej, je pogosta asociacija na pripadnost zemlji ali narodu, h kateremu se prištevamo, podobno kot »očetnjava«, patria. Je v tem smislu sklicevanje na Mater že povezano s pripadnostjo Narodu? Že dolgo časa prebujana ikonografija nacionalizma, ki izhaja iz tradicije poveličevanja slovenstva v laboratorijih Nove revije in je bila privzeta v ideološko ogrodje aktualne oblasti, kaže svoje politične učinke na več načinov, tudi v ne preveč nenavadnem vzponu priljubljenosti Zmaga Jelinčiča in njegove stranke, ob splošni konzervativnosti in klerikalizaciji pa se krepi tudi vpricho »evroze«, kot temu pravi Mitja Velikonja, torej posebne vrste psihoze pred Evropo, katere »revival« doživljamo te mesece ob vnovičnem utrjevanju naše lastne in evropske identitete. Hkratno utrjevanje obeh pomeni pristanek na igro iskanja ločnic, hkratnega poudarjanja identitete države in državotvornosti, a tudi vpetosti v evropske integracije, kot temu radi rečejo. Kdo smo mi, kdo so oni, kje so meje?

Cerkveni »maternalizem« v podporo državi podpira nedavno širokopotezno diskurzivno ločevanje predsednika vlade na državo in tujino, patriotizem in blatenje, državotvornost in izdajstvo. Vpeljava te geste, sicer aksiološko obarvana na dobre in slabe statiste, je bila povzdignjena v višave po invenciji »blatenja Slovenije v tujini«, ki je razjezila g. Janšo do te mere, da je obračunal z novinarji in njihovo peticijo. Celo več, podpisani novinarji so krnili ugled s tem, ko so črnili mater državo in ob tem bolj ali manj lagali, je bilo jasno rečeno. Prepoved kritike je postala državotvorna gesta, lepo zakamuffirana v skrb za domovino. Zdaj se je temu pridružilo še blatenje finskega novinarja v aferi podkupovanja v Patrii. Že več komentatorjev je opozorilo na nenavadno uporabo izraza »tujina«, ki tako močno krepi ločnico med »nami« in »njimi«, domačim prostorom in Evropo. Bizarnost dejstva, da se takšna ločnica vzpostavlja natanko v trenutku predsedovanja Slovenije »tujini«, vzpostavljanja schengenske meje in njihovega padanja, torej takrat, ko bomo mi prav najbolj tujina in ko

bo ločnica »realno« najmanjša in strukturno povsem ukinjena, če to ni postala že z vstopom naše države v EU, velja razložiti prav s tem potujitvenim učinkom – tisti, ki trdi kaj takega, pač naznanja svojo oddaljenost od Evrope. Vzpostavljena dihotomija med Evropo in domovino, našo Materjo, je imela zanimive učinke in le eno retorično skrb: prvo prepričati, da pri nas ni političnih pritiskov in cenzure ter da naj ne vzamejo resno sporočila novinarske peticije. Računala pa je tudi na demagoški učinek pri državljanih. Na kratko si oglejmo, na kakšne strategije se je pri tem opirala.

Prvi argument je bil splošen in v parafrazi naslednji: »Blatenje v tujini škodi ugledu Slovenije, zato je takšno ravnanje neprimerno in nedopustno«. Moralna konsekvence zgodbe je jasna stigmatizacija subjektov: kdor piše v tujino na način, da diskreditira vladno, ta blati in diskreditira svojo domovino. Imenujmo to za domoljubno stališče (dejansko s pravo domoljubnostjo nima povezave), ki ima za namen poiskati narodne izdajalce, sovražnike in »neprijatelje«. Srž prijema je sklicevanje na pripadnost domovini in kdor jo ljubi, ta jo menda mora nujno spoštovati, s tem da ne kritizira vlade. V nasprotnem primeru sledi izključitev in stigmatizacija. Že nekaj politikov in drugih javnih delavcev je opozorilo, v čem je bistvo trika: kakopak pač ne drži, da nekdo, ki kritizira vladno, s tem eo ipso kritizira tudi Slovenijo. Kot tudi ne drži – na kar so bile javne diskusije manj pozorne in to je druga raven –, da nekdo, ki kritizira Slovenijo, s tem eo ipso blati to državo. Zmota ima torej dva nivoja: prvi je neupravičena »ekvivokacija« med vladno ali predsednikom Janšo in državo Slovenijo. Drugi je obrambni »ad hominem«: kdor kritizira, ta blati.

28

Naslednji trik, izrečen iz ust g. Janše, je specifičnejši in v parafrazi naslednji: »Vsi smo državljani Republike Slovenije. Kdor državo blati v tujini, ta blati samega sebe.« Predsednik vlade je namreč hitel pojasnjevati: »Tudi g. Zgaga je državljan te države, tudi g. Šurc je državljan te države.« S tem, ko podpisnika in pobudnika peticije pišeta v tujino, skratka kompromitirata ne le svojo državo, temveč pljuvata še po sebi. Trditev izhaja iz napačnih strategij prejšnjega argumenta in ju

predpostavlja: napadati vladno pomeni napadati Slovenijo, kritizirati pomeni blatiti. A jo razširi v tezo o »neproduktivnosti« v kontekstu avtoreferenčnosti, s sklicevanjem na slab in škodljiv rezultat, na »samoblatenje« samih akterjev. V logičnem smislu je tu znova napaka ekvivokacije po naslednjem sklepanju: 1. Slovenija je blatena, 2. državljan Slovenije je del Slovenije, 3. z blatenjem Slovenije je blaten tudi državljan Slovenije, 4. državljan Slovenije, ki blati Slovenije, je poblatil sebe samega. Nedopusten enačaj se je namreč zgodil med pojmom Slovenija in državljan Slovenije; ne drži namreč, da kdor blati Slovenijo (v resnici kvečjemu »blati« vladno), eo ipso blati tudi državljane. Argument je torej uspešen, ker si je Janša privoščil kar dve ekvivokaciji: najprej je vladno poistovetil s Slovenijo, nato je Slovenijo poistovetil z državljani.

29

Premier pa je uporabil še tretji trik: »Tudi če je res, kar pravite, bi morali umazano perilo oprati doma.« Na delu imamo prozorno retorično prevaro, s katero pozivamo k utišanju in skrivanju resnice pred drugimi. Nevarno početje! Če odmislimo dejstvo, da je novinarska peticija romala v svet, ker vsi pozivi novinarjev doma, naslovljeni na vladno in javnost, niso bili uspešni – pri čemer Janša že v izhodišču torej vara in manipulira – je prav gotovo nedopustno skrbeti za lep videz demokracije na način, da se težave splošnega in javnega značaja v nerešljivi situaciji umakne za zidove in okope. Janšev poziv spominja na razmislek, kako skriti nasilje v družini – kot da ni poglobitni problem njihovega reševanja prav v skrivanju. V tem, da, denimo, pretepe ne žene in otroci molčijo prav zato, ker si ne upajo spregovoriti na glas pod težo prepričanja, da o naših težavah v družini ne sme biti poučena cela ulica? Ker je to sramota, o kateri se mora molčati. In kdo ponavadi vztraja pri takšnem »argumentu«? Tisti, ki zganja nasilje!

Če zaključimo s kratkim pregledom novih dosežkov v politični manipulaciji z nacionalističnimi in patriotskimi čustvi, ki se jih povprek zlorablja (celo ob glasovanju o zaupnici vladi), lahko ugotovimo, da je Janševa argumentacija dvoslojna: najprej nam ponuja »argument

državotvornosti«, ki bojda nalaga, da moramo v vsakem primeru ohranjati mitologijo ljubezni do države, tudi če bi bilo kaj od povedanega res. Država je svetinja, ki se je ne sme blatiti. Celo očitek obrambe »pred lažmi« je arbitraren dodatek, kajti blatiti se je ne sme v nobenem primeru, z izrečeno resnico ali brez nje. Drugič, javne artikulacije ta argument patriotizma »zaprejo« in s tem določijo območje resnice: določitev tega, kar velja za resnico, je zdaj uzurpirano v rokah vlade in g. Janše. On določa, kaj je blatenje, on določa, kaj je res in kaj ne. Državotvorni apeli, ne le iz ust g. Janše in g. Dimitrija Rupla, temveč tudi direktorja TV Slovenija, ali pa akademika Draga Jančarja (»Slovensko državo imamo. Zdaj moramo postati še državljani«), ki predpostavljajo »tujost« in »tujino«, so paradoksalno dosegli kulminacijo v trenutku, ko smo najbolj Evropejci in ko nam v isti sapi taisti akterji to najbolj ponosno razlagajo.

In v takih razmerah nastopi mati Marija. Mati s svojo skrbjo za usodo narodov, zdaj slovenskega še posebej. Le želimo si lahko, da bodo molitve, ko gre zanjo, za »mother country«, uslišane in da bodo politiki, trenutni upravitelji Evrope, kot pravijo škofje, ravnali pošteno in modro. Zaenkrat bolj zlorablajo državo in državljanska čustva v svoje politične namene.

IZUMLJENE TRADICIJE ZAMIŠLJENIH SKUPNOSTI

Urban Jakša

Pričujoči članek ima namen obravnavati dva aspekta nacionalizma kot ideologije, in sicer zamišljeno skupnost kot njegov subjekt ter izumljene tradicije kot njegov produkt. Če k tematiki pristopimo s postavitvijo sicer klasičnega začetnega vprašanja o tem, kaj je to nacionalizem, že na samem začetku naletimo na problem definicije tega in drugih temeljnih pojmov omenjenega področja, ki pa pod seboj skriva še veliko večjo težavo – namreč kako misliti nacionalizem? Benedict Anderson nekje zapiše, da za razliko od drugih -izmov, nimamo velikih mislecev nacionalizma. Zastavlja se vprašanje, ali potemtakem nacionalizem sploh moremo oz. smemo misliti. Tu ne gre zgolj za vprašanje ustreznosti procesa spoznavanja, ki zahteva odmislitev in uničenje predmeta, da bi lahko njegovo mesto zavzel surogat predstave, kot si je zamišljal Jacobi. Predvsem gre za vprašanje pristopa k predmetu spoznavanja, torej nacionalizma samega, ki se zdi bolj utemeljen v iracionalnem kot v racionalnem, bolj v čustvu kot v misli. Da bi nacionalizem lahko razumeli, moramo razumeti, od kod prihaja in kaj ga poganja. Naš poskus mišljenja nacionalizma bomo pričeli s poskusom razumevanja odnosa med nacionalizmom in njegovim subjektom.

Subjekt nacionalizma je narod, ta pa je zamišljena skupnost (imagined community). Izraz si sposojam od Andersona, ki rabo utemelji takole: »Nedvomno je narod zamišljen, saj niti pripadniki najmanjšega naroda nikdar ne spoznajo vseh svojih sočlanov, ne srečajo vseh niti ne slišijo zanje – in vendar vsak izmed njih v mislih nosi predstavo o povezanosti v skupnost.« Velja opozoriti na pomen besede zamišljen, ki v nasprotju z besedo izmišljen ne označuje nečesa brez realne podlage, hkrati pa to realnost presega. Zamišljena skupnost je potemtakem množica posameznikov, katerih nacionalna zavest, občutek povezanosti in pripadnosti niso utemeljeni v izkustvu, temveč

v veri/verjetju v skupni izvor, vrednote in cilje – torej v ideologiji. Če zgoraj zapisano povzamemo, lahko rečemo, da je zamišljena skupnost subjekt nacionalizma, nacionalizem pa ideologija zamišljene skupnosti. Da bi bolje razumeli odnos med zamišljeno skupnostjo in nacionalizmom, si ga oglejmo skozi prizmo socializacije, ki je temeljni proces prevzemanja (nacionalne) identitete v družbi.

Narod kot zamišljena skupnost se vzpostavlja s pomočjo narodne zavesti, katere praktična emanacija je nacionalizem. Za obstoj naroda je torej nujno, da posamezniki tekom socializacijskega procesa pridobijo zavest narodnosti (nation-ness), ki je »najbolj univerzalno veljavna vrednota političnega življenja danes« in hkrati najboljše vezivo družbe, utemeljene na pripadnosti skupnemu izvoru in teritoriju. Socializacija je bipolaren proces z dvema različnima ciljema. Z zornega kota posameznika gre za proces učlovečenja, razvoj osebnosti in spreminjanja človekove biološke narave v družbeno naravo. Skozi socializacijo in inkulturacijo se posameznik nauči kulturnih (pomenov, vrednot, običajev) in družbenih (statusi, vloge, vedenjski vzorci) predpisov, ki so pogoj za to, da se sploh lahko realizira kot človek. Z zornega kota družbe gre pri socializaciji za zagotavljanje kontinuitete družbe v času in prostoru, za njeno funkcionalno reprodukcijo. Z zgoraj zapisanega je razvidno, da so interesi družbe, ki jih ta investira v socializacijski proces, nadrejeni posameznikovim interesom. Družba je subjekt, posameznik pa objekt socializacijskega procesa. Ontogeneza posameznika je nagrada za njegovo podreditev družbenim pravilom igre.

Če uporabimo Foucaultovo terminologijo, lahko rečemo, da socializacijski proces s pomočjo nadzоровanja in discipliniranja normalizira posameznike, oziroma, kot pravi Hannah Arendt, družba izključuje

1. Anderson, Benedict (1998) *Zamišljene skupnosti* (str. 14). Ljubljana: SH – Zavod za založniško dejavnost.

2. *Ibid* (str. 11).

3. Godina, Vesna (1985) *Bipolarnost socializacijskega procesa, v: Anthropos* (str. 392–403). Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije: Slovensko filozofsko društvo.

delovanje in zahteva obnašanje. Ideologija nacionalizma, s katero je prežet socializacijski proces, torej omogoča, da se vedno nove generacije vključujejo v zamišljeno skupnost, kar omogoča ohranjanje njenih funkcij, hkrati pa tudi perpetuiranje njene ideologije - nacionalizma. Krog je sklenjen.

Dokazov za to, da je socializacijski proces prežet z nacionalizmom, je veliko in jih je nemogoče podrobno obravnavati v okviru tega članka. Zadostuje naj, da v okviru sekundarne socializacije (ki je pretežno v rokah države) omenimo zgolj vpeljevanje domoljubne vzgoje v šole, pomemben vpliv na oblikovanje nacionalne zavesti pa imajo tudi nekatera druga področja in akterji, kot na primer šport, religija, kultura in mediji. V zvezi s slednjimi Anderson izpostavlja velik pomen tiskanih medijev pri oblikovanju nacionalne zavesti. Prav ti so namreč prvič v zgodovini omogočili predstavo o povezanosti v skupnost.

Čeprav je danes jasno, da je nacionalna identiteta le ena izmed identitet, še vedno ostaja najmočnejša. Poskusi marksistov, da bi ustvarili internacionalno razredno identiteto, so se s tem dejstvom soočili na predvečer prve svetovne vojne, ko je večina delavcev podprla vojne načrte svojih držav. S tem so jasno pokazali, da jim nacionalna identiteta pomeni več kot razredna solidarnost. Ni pa nujno, da so identitete med seboj vedno v konfliktu. Zelo pogosto se nacionalna identiteta povezuje z drugimi identitetami, kot je to izrazito pri povezavi med versko in nacionalno identiteto pri Hrvatih, Srbih in Poljaki. Običajno se to razume v tem smislu, da je samo tisti posameznik, ki pripada tudi prevladujoči religiji v državi, pravi Hrvat, Srb ali Poljak. Nekoliko drugačna je povezava nacionalizma s kulturo (predvsem z umetnostjo in jezikom), ki je bolj očitna pri Nemcih in Francozih. Nacionalizem se lahko napaja tudi iz občutka preganjanja, prikrajšanosti in zgodovinskih krivic, ki naj bi se zgodile narodu. Poljaki in Židje (Izraelci) so svojo nacionalno identiteto gradili prav na dejstvu pretekle preganjanosti in podrejenosti.

Iz zgoraj zapisanega je jasno, da proces odkrivanja zgodovine in tradicij naroda nikoli ni objektivni in nevtralen proces. Odkrivanje preteklosti vedno vsebuje tudi produkcijo izmislekov v zvezi z njo. Tako je na primer torijsko zgodovinopisje v Angliji predhodnim obdobjem teleološko pripisovalo svoje vrednote in način mišljenja. Včasih pa ne gre le za izkrivljeno interpretacijo ali rekontekstualizacijo, temveč za produkcijo simbolov, ritualov, praks in običajev, ki se jih potem pripisuje preteklosti. Nacionalizem se utemeljuje s produkcijo preteklosti.

Ta odnos med nacionalizmom in njegovimi produkti – izumljenimi tradicijami (invented traditions), si v nadaljevanju pogledjmo nekoliko podrobneje. Izumljene tradicije lahko označimo kot skupek praks, ki jih obvladujejo pravila in rituali simbolne narave in ki imajo namen s sklicevanjem na pretekle norme in vrednote s ponavljanjem vzpostaviti povezavo s preteklostjo. Klasični primer izumljene tradicije je na primer škotski kilt. Ta je v času romantike iz obskurne posebnosti Višavja prerasel v škotsko narodno nošo. William Wallace se proti Angležem konec 13. stoletja seveda ni boril v kiltu, kot je to prikazano v filmu *Braveheart*, pa vendar je večina ljudi prepričana, da je film zvest zgodovinskim dejstvom. Izumljanja tradicij se sicer ne poslužuje le nacionalizem, ampak tudi gibanja, ki se opirajo na druge identitete (razredno, versko, spolno, raso, itd.). Zelo očitno je to na primer pri verskih fundamentalistih, ki v zgodovino postavljajo neko zlato dobo, čeprav je morda nikoli ni bilo.

Pri tematizaciji odnosa med nacionalizmom in izumljenimi tradicijami si v nadaljevanju pomagajmo z izjavami Ernesta Gellnerja in

4. *Arendt, Hannah (1996) Vita Activa. Ljubljana: Krtina.*

5. *Ibid.*

6. *Teza o pluralnosti identitet, na katero danes prisega velik del družboslovja, je pravzaprav precej nova in je povezana z vznikom subkultur v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja.*

7. *Hobsbawm, Eric (2003) The invention of Tradition (str 1). Cambridge University Press*

Ernesta Renana. Gellner pravi takole: »Nacionalizem ni prebujenje narodov in njihove samozavesti: nacionalizem izumlja narode, kjer jih ni.« Renan mu pritrjuje in dodaja, da sta »pri nastajanju nacij ključnega pomena pozaba in celo zgodovinska zmota, zato napredek zgodovinskih raziskav velikokrat ogroža nacionalnost.« Citirana avtorja nacionalizem obtožujeta izumljanja narodov (skupaj z njihovo zgodovino in tradicijami) in prikrajanja ter pozabe zgodovinskih dejstev. Tovrstno izumljanje tradicij seveda ne služi zgolj za utemeljitev naroda, ampak tudi za utemeljitev posebnih kvalitete naroda, iz katerih se napaja nacionalizem. Slovenci sami sebe radi označujemo kot delavne in poštene, svoje južne sosede predvsem kot lene, severne pa kot hladne in zaprte. Tak spontani etnocentrizem je seveda mogoč le ob poenostavljanju in generalizaciji ter ignoriranju podatkov, ki temu nasprotujejo.

Oblikovanje sodobnih nacionalnih držav je večinoma potekalo po dveh modelih. Po prvem je teritorialna zaokroženost pod enotno oblastjo obstajala pred samim narodom oziroma občutkom pripadnosti enemu narodu, kot se je to zgodilo v Franciji. Bolj pogosto pa je najprej obstajal občutek povezanosti in pripadnosti, ki je s pomočjo nacionalističnega gibanja uspel ustvariti enotno državo po teritorialnem in suverenostnem principu. To se je denimo na evropskih tleh zgodilo v Nemčiji in Italiji. V slednji je nacionalizem poskušal svojo zahtevo po državi utemeljiti z zgodovinsko povezavo z rimskim cesarstvom. Na isti temelj se je kasneje skliceval tudi fašizem. Pri nas se v zadnjem času skrajna desnica trudi vzpostaviti zgodovinsko povezavo med slovenskim narodom in Karantanijo, da bi dokazala, kako dolge in močne vezi nas Slovence vežejo na območje naše sedanje države. To se kaže tudi v reaktualizaciji karantanske simbolike (karantanski panter, knežji kamen). Če Karantance smatramo za Slovence ali njihove neposredne prednike, potem moramo najprej zanikati etnično pluralnost Karantanije, hkrati pa prisegati na etnični esencializem. S tem pa storimo podobno napako, kot če bi rekli, da se je človek razvil iz opice. Naroda ne združujejo ista kri, geni ali fiziološka podobnost njegovih pripadnikov, čeprav se nacionalizem

pogosto sklicuje nanje. Narod je zamišljena skupnost, je kulturni fenomen, ki temelji na občutku povezanosti njegovih članov. Nacionalizem je sredstvo, s katerim se to povezanost ustvarja s pomočjo izumljanja tradicij.

Nacionalizem kot ideologija je danes trčil ob svoje meje. V globalnem svetu je postal zaviralec napredka, sila, ki ločuje in ne združuje. Nekoč so bila nacionalistična gibanja predvsem gibanja meščanstva proti fevdalni razcepljenosti in za politične pravice, ki naj jih zagotovi skupna in enotna država. V tem smislu je mogoče nacionalizmu priznati neko progresivno zgodovinsko vlogo. Danes se nacionalisti borijo predvsem proti tuji delavni sili, zavzemajo pa se za ozke nacionalne interese, ki v prvem planu izključujejo vse ljudi drugačnega izvora in pogledov doma, v drugem planu pa vse ostale nacionalne države. Prav zaradi svoje izključevalne narave postaja za družbo, ki je vse bolj globalna, nefunkcionalen, ali kot pravi Fromm: »Nacionalizem je naša oblika incesta, je naše malikovanje, je naša norost.«

8. *Izumljanje tradicij ni vselej nacionalistični ideološki projekt. Pogosto se umetno ohranjajo mrtve in izumljajo nove tradicije zgolj v namene dejavnosti, kot sta turizem ali filmska industrija.*

9. *Gellner, Ernest (1964) Thought and Change (str. 169). London: Weinfeld and Nicholson.*

10. *Renan, Ernest v: Hobsbawm, Eric (2007) Nacije in nacionalizmi po letu 1780 (str. 21). Ljubljana: Založba cf.*

11. *To seveda ne drži. Človek in višje razvite opice so nastali iz skupnega prednika milijone let nazaj. Šimpanzov, orangutanov in goril, ki živijo danes, takrat še ni bilo. Razvijali so se vzporedno z nami.*

12. *V Sloveniji bi na primer kombinacija nizke rodnosti in nacionalistične zaprtosti na dolgi rok rezultirala v katastrofalni demografski sliki in posledično preveliki obremenjenosti aktivnega prebivalstva.*

13. *Fromm, Erich (2001) The Sane Society. London, New York: Routledge.*

PRAVICA NARODOV DO SAMOODLOČBE

Anej Koriska

Zakaj danes sploh še pisati o Leninu in njegovih pogledih na svet? Mar ni vse skupaj že obupno zastarelo in kaj ni prav njegova politika tista, ki je po svojem realnem zlomu leta 91 pripeljala do dolgoročne blokade, v kateri se danes nahaja levica? Levica, ki ne ponuja niti zadovoljivih analiz obstoječega stanja, kaj šele da bi ponujala konkretne odgovore.

Le zakaj bi se sploh še navdihovali pri tem maestru cattivu, ki ga večina sodobne levice najraje pozablja, v najboljšem primeru pa ga omenja z veliko mero sramežljivosti in grenkega priokusa? Resnična zvestoba Leninu in avtentična ponovitev Leninove geste pa je danes seveda mogoča zgolj preko izdaje Lenina .

Wittgenstein je nekoč dejal, da so stare misli tako kot jabolka, ki smo jih dolgo pustili v košari – potrebno jih je dodobra obrezati, da rešimo še užitne dele. Zdi se, da je situacija z Leninom precej podobna, predolgo je že ležal na smetišču zgodovine in na nas je, da danes v roke vzamemo Ockhamovo britev in njegov teoretski horizont kvadriljiramo na tak način, ki bo ustrezal konkretnim izzivom naše dobe. Dobe, za katero radi rečemo, da je svet postal bolj prepleten kot kdajkoli prej, dobe, v kateri je globalizacija postala ena izmed najbolj udarnih parol. Navkljub temu pa se zdi, da nihče prav dobro ne ve, kaj točno naj bi ta izraz pomenil, zato na tem mestu poskušajmo o njem razmisliti še sami.

O globalizaciji najbrž lahko govorimo že pred razvojem kapitalizma, vendar se v njeni čisti obliki pojavlja šele z razmahom industrijske revolucije in prevlado kapitalističnega produkcijskega načina. S tem je buržoazija uspela kot planetarni hudournik preplaviti vse tradicionalne produkcijske načine, jih odplaviti kot zastarele ali pa smiselno

integrirati v svoj lastni globalni red. Kot v manifestu pravita Marx in Engels: „Buržoazija je v zgodovini odigrala nadvse revolucionarno vlogo... ustvarila je še vse drugačna čudesa od egiptovskih piramid, rimskih vodovodov in gotskih katedral, izpeljala je še vse drugačne pohode od preseljevanja narodov in križarskih pohodov“ (Marx & Engels 1979: 591). Radikalne družbene spremembe, ki jih je povzročil kapitalizem, so tako po kvantiteti kot kvaliteti dejansko neprimernljive s čimer koli drugim v človeški zgodovini.

39

1.V Sobotni prilogi z dne 7.6.2008, v članku z naslovom Bodimo realisti? Mladen Dolar razvije nadvse zanimivo koncepcijo tega, kaj bi danes pomenilo biti marksist, za naše potrebe lahko miselno linijo preslikamo na podobno dilemo – kaj bi danes pomenilo biti leninist? Dolar v tekstu izhaja iz treh skupin ljudi, ki vsaka sama sebe imenuje za marksiste. V prvi so salonski revolucionarji, ki svoj marksizem vidijo v poniglavem razglašanju lastne provokativnosti. Drugo skupino sestavljajo ljudje, ki Marxa dejansko študirajo in so z njegovimi deli dobro seznanjeni, vendar ne ustvarjajo ničesar avtentičnega in so omejeni na slepo ponavljanje njegovih misli. V tretji skupini so ljudje, ki v Marxu vidijo tisto najbolj avtentično, tiste momente njegove misli, ki naš čas bolje razumejo, kot ga razumemo sami, in zaradi katerih je včasih avtorja potrebno tudi izdati, da mu ostanemo resnično zvesti.

2.fr. quadrillage – križajoče se črte, ki tvorijo kvadrate; eden izmed osrednjih Foucaultovih konceptov, oblastna tehnika pozicioniranja posameznikov na zanje predvidena mesta ter s tem bistveno olajšana funkcija nadzora nad njimi; sami se na tem mestu igramo s tem izrazom in si želimo pozicionirati ter imeti nadzor nad tistimi elementi Leninove teorije, ki še vzdržijo preizkus časa.

4.Vzemimo za primer zgolj Afriko, kontinent, ki je glede na razmerje med številom prebivalcev ter številom še živih jezikov, daleč najbolj pester na svetu. V Afriki je živih še več kot 2000 jezikov, kar predstavlja dobro tretjino vseh še živih jezikov na svetu. Med temi jeziki pa jih ima okrog tristo samo še desetisoč govorcev, kar jih uvršča med ogrožene jezike, 37 jezikov pa je tako ogroženih, da lahko izumrejo že v enem letu.

Vir: Are indigenous languages dead? (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4536450.stm>)

V smislu politične in ekonomske podobe sveta je prišlo do izrazite uniformiranosti, zaradi katere se zdi Marxova misel iz začetka Kapitala: „Industrijsko bolj razvita dežela kaže manj razviti le podobo njene prihodnosti“ (Marx 1961: 10) še kako aktualna.

Pester kolaž narodnosti, kultur in jezikov tega sveta, kulturna dediščina človeštva, ki se je izoblikovala skozi tisočletja, izginja in se iztaka v vse bolj izrazito monokulturnost. Vsa barvitost lokalnih identitet, njihovih hotenj in življenjskih praks je zadušena in se staplja v talilnem loncu kapitala. Zavaljo tega se pojavlja vprašanje o značaju globalizacije, kakršni smo danes priča v povsem konkretni obliki. Verjamem, da danes ne moremo govoriti o globalizaciji, od katere bi lahko imeli koristi vsi, ampak predvsem o globalizaciji, ki jo vodijo nekateri, večina pa sledi. Globalizacija zato danes predstavlja v prvi vrsti predvsem globaliziranost kapitala. Ekonomski liberalizem tovrstno globalnost pridiga s svojim laissez-faire načelom, načelom nevidne roke trga, racionalnim posameznikom in drugimi nevarnimi potegavščinami, ki so se v zgodovini že nešteto krat izkazale za napačne in usodne.

Dejstvo pa je, da danes ne more biti govora niti o svobodnem trgu, kaj šele o kakršnikoli avtonomnosti kapitala, obe ideji sta namreč aktualni zgolj kot pripravna poslovna argumenta. Kapital se še nikdar ni poskušal osvoboditi izpod jarma države v časih gospodarskih kriz, recesij, stagflacij ipd., torej v časih, ko ga je iz njih reševala prav država. Kapital prostega trga in svobodne konkurence prav tako ni zagovarjal še nikoli, ko bi mu le ta škodila – nadvse nazoren primer tega je evropska kmetijska unija. Liberalizem kapitalizma je tako zgolj prikladna ideološka farsa, ki služi utrjevanju razrednega gospodarstva, resnične narave kapitala pa seveda ne more analizirati, za to je potrebna kritika politične ekonomije. Danes je tako lahko govora predvsem o kapitalistični globalizaciji, ta je najhitrejša in najbolj totalna, po svojem značaju pa je v resnici skoraj identična imperializmu, saj se v novi preobliki poslužuje podobnih prijemov in služi praktično istim ciljem. Zavaljo tega verjamemo, da je v obstoječem

razmerju sil precej bolj primerno uporabljati izraz imperializacija namesto globalizacija.

Kakšna pa je v vsem tem vloga nacije? Ob vzniku kapitalizma so se oblikovali moderni narodi, meščanski razred, ki se je povzpел v vodstvo družbe, pa je prevzel ustvarjanje nacionalnih držav. V navezavi s kolonialnim projektom, je pospešeno prihajalo do stratifikacije med narodi, izoblikoval se je izrazit in močan center koncentracije kapitala, politične ter vojske moči. Na drugi strani je rasla kolonialna periferija. Komunikacija in izmenjava je bila seveda dvostranska, a nikoli enakopravna, vzpostavljeni so bili odnosi moči, v okviru katerih je bila večja skupina nacij povsem jasno podrejena manjši. V času kolonializma tovrstna situacija razveseljuje s svojo nazorno jasnostjo, danes pa ostaja ista vsebina preoblikovana v bistveno bolj diskretno formo. Če smo lahko v časih klasičnega kolonializma govorili o neposrednih odnosih dominacije, ki so bili povsem fizično otipljivi, imamo danes opravka z nečim bistveno bolj prefinjenim.

Terenski nadzor, v smislu surove vojaške moči ali pa razvejanega birokratskega aparata, dejansko ni več potreben oziroma se pojavlja samo še v izjemnih primerih. Neokolonialni projekt svojo zmogovitost dosega s tem, da vzpostavlja takšne politične in ekonomske okoliščine, takšna sistemska pravila igre, ki že v svojem jedru ne omogočajo pravične igre. Tako smo soočeni s situacijo, ko se lahko nerazvita država v dobri veri oklepa priporočil mednarodnega finančnega sklada, svetovne trgovske organizacije in jih poskuša kot dober učenec v praksi tudi udejanjati, a slej ko prej ugotovi njihovo zlaganost in dvojna merila, na katerih temeljijo. Oziroma, če citiramo malijskega ministra za gospodarstvo: „Ne potrebujemo vaše pomoči ali nasvetov ali lekcij o dobrodejnih učinkih odprave ekskluzivnih državnih regulacij, prosimo le, da se držite svojih lastnih pravil proste trgovine, in naših tegob bo tako rekoč konec ...“

V tem duhu je aktualna Leninova koncepcija narodove samoodločbe, prav ta ostaja še zmeraj tisti zadnji mejnik pred nezadržno močjo

kapitala. V časih kriz to postane še bolj očitno, saj kapital kot pretepeni in razžaljeni otrok prijoka nazaj v varno naročje matere države, ob prvih znakih rasti pa seveda na vse skupaj pozabi in se znova odlikuje po svoji predrznosti in poniglavosti.

Na mednarodnem horizontu pa je ekonomska dominanca kapitalskih sektorjev držav centra nad državami periferije tako močna, da posega globoko v politično suverenost teh držav. Zato velja opomniti na sledečo Leninovo misel: „Pravica do samoodločbe narodov pomeni v političnem smislu izključno pravico do neodvisnosti, do svobodne politične odcepitve od zatirajočega naroda“

(Lenin 1974: 99). Te pravice pa danes večina držav nima, ekonomski primež povzroča erozijo politične suverenosti, edina silnica, ki se ji lahko zoperstavi, pa je organizirana politična moč, ki je danes še zmeraj uokvirjena v nacionalni državi.

Naš kratek razmislek smo začeli z vidika globalne situacije, v kateri se nahaja današnji svet, in posledično prišli do pomena, ki ga v okviru njega še zmeraj igra nacionalna država. Zapiranje v ozke nacionalne okvire seveda ni rešitev. Rešitev pa je povezovanje različnih držav, ki so v podobnem položaju v odnosu do centra, torej v odnosu izkoriščanja. Te države bi lahko oblikovale močna zaveznitva in kot usklajen akter nastopale na mednarodnem prizorišču.

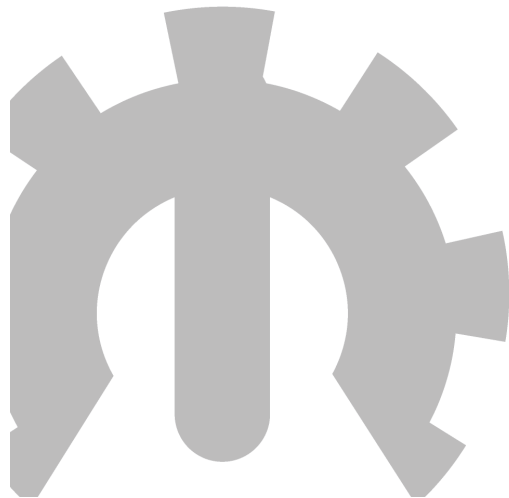
Nemara je danes res čas za novo gibanje neuvrščenih...

4. Evropska unija je sicer napredovala od časov, ko je kmetijstvu namenjala skoraj tri četrtine lastnega proračuna, a danes mu je še zmeraj namenjena skoraj polovica vseh skupnih sredstev Unije. V tej luči, ko je kmetijstvo Evropske unije, torej skupine gospodarsko najmočnejših držav na svetu, tako močno subvencionirano, da države t.i. tretjega sveta, ki bi svoje izdelke lahko ponudile po bistveno bolj ugodnih cenah, sploh nimajo omogočenega dostopa na trg, je povsem farsično in cinično govoriti o liberalizaciji svetovne trgovine. Dejstvo je, da je svetovna trgovina liberalizirana tam, kjer to ustreza močnejšemu partnerju, povsod drugod pa obstaja prostor za „izjeme“.

5.vir: Mladina: Za politično ekonomijo gre tepec! (http://www.mladina.si/tebnik/200841/za_politico_ekonomijo_gre_tepec_)

ESEJISTIKA II

PREDSTAVITEV 6. DRŽAVNEGA TEKMOVANJA V PISANJU FILOZOFskega ESEJA

Andrej Adam

Tema 6. državnega tekmovanja v pisanju filozofskega eseja je bila nacionalizem in se je povezovala z evropskim letom medkulturnega dialoga. Ob tem se zastavi vprašanje, zakaj je medkulturni dialog problem, zakaj ga je potrebno negovati. Odgovor je na dlani. Mnogi ljudje se nočejo pogovarjati z drugimi ljudmi – preprosto zato ne, kar ne pripadajo istim kulturam.

Ampak zakaj je včasih že navaden medkulturni pogovor tako težaven? Pomagajmo si z Dawkinsovo zamisljivo o memih. Mem je – tako kot gen – podvojevalnik. Razlika je ta, da mem ni organski podvojevalnik, temveč deluje na ravni kulture oziroma idej. To pomeni, da so memi tudi kulturna, verska, znanstvena posamezna prepričanja in da je njihov osnovni cilj pomnoževanje samih sebe. Ob tem dodajam, da smo nasprotniki moralnega in kulturnega relativizma prepričani, da so nekateri memi bolj utemeljeni kot drugi in da si nas zaslužijo oziroma smo mi tisti, ki si jih zaslužimo. Toda to ne spremeni osnovne Dawkinsove ideje, da ljudje meme prenašamo in razširjamo na nove generacije – da torej nismo le vozila, ki transportirajo gene, temveč tudi vozila za meme. Če to sprejmemo, se lahko vprašamo, kateri mem, ki nas uporablja za svoje pomnoževanje, preprečuje medkulturni dialog. Menim, da je za to »odgovorna« skupina nacionalističnih memov, katerim je skupna misel, da lahko posamezne institucije pripadajo le izbrani skupini ljudi – skupini ljudi, ki nosijo isti mem; medtem ko pripadniki drugih memov do tega nimajo nobene pravice in se z njimi tudi ni vredno pogovarjati.

Zgoraj sem omenil, da so nekateri memi (denimo naše najboljše znanstvene teorije) vredne naših misli (oziroma možganov, v katere se

naložijo). To implicira, da obstajajo tudi memi, ki nas niso vredni, katerih bi se morali sramovati. Glede memov, ki sodijo v skupino nacionalističnih memov, sem prepričan, da bi se jih morali sramovati; razumemo jih lahko kot nekakšne parazite, ki se zarijejo v človeške možgane, jih okužijo in preuredijo, kot to ustreza pogojem njihovega razmnoževanja.

Toda zakaj so nekateri možgani pripravljani biti trajno okuženi s parazitskimi memi? Menim, da zato, ker niso bili deležni ustreznega izobraževanja. Niso bili izpostavljeni kakovostni, splošni izobrazbi, ki bi temeljila na kritičnem mišljenju – vendar ne kritičnem mišljenju kot še eni obliki pismenosti ali goli veščini, temveč kritičnem mišljenju, kot ga je razvijal že Sokrat, torej kritičnem mišljenju kot idealu, stremljenju oziroma pripravljenosti, da se tudi v vsakdanjem življenju kritično odločamo. Menim, da lahko le človek, ki ponotranji določene vrline kritičnega mišljenja, ocenjuje takšne in drugačne meme in na tej osnovi med njimi izbira in nekatere tudi zavrne oziroma izbriše iz svojega življenja (se jih osvobodi). S tega vidika se zavrnitev nacionalizma kaže kot osvobajanje od škodljivega mema.

Iz rečenega je mogoče izpeljati tudi splošnejši cilj letošnjega, šestega tekmovanja v pisanju filozofskega eseja. Ideja tekmovanja – to je potrebno poudariti – ni bila toliko v samem tekmovanju, kolikor v tehtnem razmisleku o danih pojmi, ki so ga učenci opravili med pripravami na tekmovanje. Tekmovanje samo je tako le vrh ledene gore – tisti v javnosti opazen del sicer dalj časa trajajoče premisleka. V kolikor je ta razmislek tehten, pa je tudi že kritičen v zgoraj podanem pomenu.

46 Ob tem omenimo še, da (zaradi družbenega pomena teme) ni naključje, da letošnjega tekmovanja nismo organizirali izključno v okvirih življenja na srednjih šolah (doslej smo ga namreč organizirali na Gimnaziji in srednji kemijski šoli Ruše), ampak smo se poleg omenjene šole povezali še z drugimi organizacijami: Zavodom Peka-rno Magdalenske mreže in Zvezo prijateljev mladine.

V nadaljevanju objavljamo naboljše eseje oziroma eseje, ki so dobili prvo nagrado. To so eseji Natalije Hanželj in Mihe Andriča iz Gimnazije Ptuj in Tadeja Horvata iz Prve gimnazije Maribor.

47

A preden preidemo k esejem, še nekaj besed o pravilih tekmovanja.

Navodila za pisanje eseja smo povzeli po navodilih za pisanje eseja pri maturi v gimnaziji. Naloga dijakov je bila izbrati med šestimi trditvami in napisati esej, dolg vsaj 700 besed. Pri tem so morali usmeriti pozornost na analizo ključnih pojmov, problematizacijo njihove samoumevnosti in na vpeljevanje filozofskih perspektiv, s katerimi so si lahko olajšali obravnavo problemov. Zaželeno je bilo tudi, da so pri razlagi in utemeljevanju uporabili tudi kakšen primer.

Šest naslovov je bilo razdeljenih v dve temi (v kolikor nekdo vseeno ne bi želel pisati eseja iz politične filozofije), in sicer:

Politična filozofija - nacionalizem:

1. Razpravljaj o trditvi: Vsaka država bi morala biti last enega naroda.
2. Razpravljaj o trditvi: Resnično dobra država je tista, ki je nevtralna do svojih pripadnikov.
3. Razpravljaj o vprašanju: »Ali dejansko obstaja nekaj, zaradi česar se ljudje, ki živijo na eni strani državne meje, razlikujejo od ljudi na drugi strani?«

Vprašanje morale:

4. Razpravljaj o vprašanju: »Ali je mnenje, da je nekaj nedopustno, vedno znamenje nestrpnosti?«

5. Razpravljaj o vprašanju: »Ali bi morali v demokraciji prepovedati vse nedemokratske stranke?«

6. Razpravljaj o trditvi: »Strpnost je nekakšna modrost, ki presega fanatizem, to grozljivo resnicoljubnost!«

Iz spodnjih esejev je razvidno, da so se dijaki odločili za politično filozofijo oziroma za razpravo o problemu nacionalizma.

Ob koncu dodajmo samo še to, da so nas tudi letos, tako kot vsako leto, izdatno podprli sponzorji s številnimi knjižnimi nagradami. Seveda gre za slovenske založbe, ki izdajajo knjige z družboslovnega in humanističnega področja. To so bile: Aristej, Cf*, Krtina, Litera Miš, Modrijan Sanje, Slovenska matica, Sophia, Subkulturni azil in ZRC-SAZU.

VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA

Aja Lovrec

V današnjem modernem svetu, kjer je poplava različnih kultur, multikulturalnih združb, se pojavlja vprašanje, kje je tisti čisti narod, vprašanje narodne zavesti. Marsikdo zagovarja stališče nacionalistov, da bi država morala biti last enega naroda. Vendar pa se druga stran, ki meni, da je potrebno spoštovati vsak narod, ob tej misli zgrozi. Še več, proglasi jo za nestrpno in nedopustno. Sama se strinjam z multikulturalisti, sploh me ne zanima, kakšne narodnosti je moj prijatelj. Obstaja pa več teorij, ki pojasnjujejo narodno zavest.

Kaj sploh je narodna zavest in kako se kaže? Ali v materialnih dobrinah, simbolih, občutkih? Ali je dedna, nam je pripisana z rojstvom? Gotovo se na določenem ozemlju izoblikujejo skupnosti z enakimi ali podobnimi interesi. Kronološko gledano, so se narodi izoblikovali na podlagi skupnih lastnosti. Združili so se na podlagi jezika, kulture, religije, skupne koristi, tudi svobode, saj so se združevali zaradi ogroženosti, da si jih ne bi prilastili drugi. Torej zgodovinsko gledano ima vsak narod svojo skupno zgodovino. Ampak kaj je zavest, bi se jo dalo opisati oziroma razložiti na podlagi historičnih dejstev? Morda bi ta zgodovinski duh naroda lahko opisali kot spoštovanje do prednikov, saj so mnogi bili ubiti zaradi svoje nacionalne pripadnosti. Vendar ali lahko že samo spoštovanje vodi v tolikšno mero fanatizma, kot to propagirajo nacionalisti. Rasno čist narod, čista država. Kaj povzroči takšne pretirane izbruhe nacionalne zavesti? Odgovor je strah. Strah pred drugačnostjo.

Zakaj bi moral človek imeti državo v lasti? Državo si dejansko moramo pripadniki lastiti, saj jo sami vzdržujemo in ohranjamo ter do nje čutimo naklonjenost, saj je zgrajena iz našega kapitala. Vendar to ni nacionalizem. To je patriotizem, ki ceni naše prednike in poskuša v državnih ustanovah propagira-

ti in ohranjati zavest o našem jeziku, skupnem izvoru, in meni, da naš narod ni manj ali več vreden kot drugi.

Torej skozi vzgojo v nacionalnem duhu nam oblast želi privzgojiti določene nacionalne vrednote. To, kar je dobro.

Ob državnih praznikih izobešamo zastave, nosimo simbole, ki kažejo našo nacionalno pripadnost, kot na primer Američani, katerim določene barve predstavljajo simbol države. Na mednacionalnih športnih olimpiadah vsi navijamo za »naše« športnike. Družabne prireditve nas združujejo v kolektivnem duhu in ob dobrih rezultatih ali modrih odločitvah kakšnega pomembnega Slovenca rečemo: »Danes sem ponosen, da sem Slovenec.«

Menim, da se patriot, torej tisti, ki se ob pomembnih, odločilnih situacijah spomni, da je pripadnik določene nacije, ne bi žrtvoval za svojo domovino. Seveda je to vprašanje njegovih osebnih interesov, vendar pa bi v primeru ogroženosti svoje države hotel urediti premirje na diplomatski način. Tukaj je razlika med patriotom in nacionalistom, ki bi vso svojo energijo in celo življenje vložil v premagovanje drugih narodov. Pojavi pa se vprašanje: »Česar ne želiš, da se zgodi tebi, ne delaj drugim.« Torej, če ne želimo biti preganjani s strani drugih etnij, bi morali tudi mi njim dovoliti njihove želje in prepričanja, ali drugače povedano, če jaz mislim, da je moja država le moja last in le moj narod najboljši, drug narod pa zase meni enako, kje je torej tu kompromis; ali lahko dva nacionalista različnih porekel živita na istem ozemlju? Prihaja do konstantnih sporov med njima. Vendar pa sami zagovarjajo, da je nacionalizem pot do miru. Kako to utemeljujejo? Če na območju živijo ljudje s podobnimi interesi in prepričanja, potem ne prihaja do spora med njimi. Nekateri sociologi celo menijo, da obstaja vrednotni konsenz, torej za vsako državo enake vrednote. Vendar pa tudi na etnično popolnem območju prihaja do različnih interesov. Vsak človek je individuuum zase in težko je najti posebne skupne točke. Že če pogledamo v sami primarni celici – družini – pomislimo, do kakšnih razhajanj prihaja; kako je šele na nacionalni ravni. Multikulturalisti na drugi strani podpirajo multikulturalne

države, menijo, da se je s procesom modernizacije in globalizacije svet spremenil v globalno vas. Morda bi s sprejemanjem različnih kultur in jezikov tudi sebi naredili uslugo in moralno ter duhovno zrasli. Še več, že je prišlo do pretakanj in mešanj kultur, morda je kdo pridobil kakšno spoznanje več, pretok znanosti se je povečal, tudi sami znanstveniki stremijo k dobičku in se preseljujejo iz svoje rodne domovine v bolj plačane države.

Torej tiste prirojene dedne nacionalne zavesti sploh ni ali pa jo zatajimo zaradi svojih ciljev in želje po dobičku? Morda trenutno živimo v svetu, ki se zdi nehudoben, soseda čez mejo imamo za prijatelja, skupaj smo združeni v Evropsko unijo. Vendar, predstavljamo si, da bi bila vojna. Da bi naše šole in birokratski sistem pod svojo oblast vzel drug narod. Sporazumevati bi se smeli le v njihovem jeziku. Ne bi bil to odločilni pokazatelj, kjer bi se resnično lahko prebudila naša nacionalna zavest oziroma bit, ki smo jo zatajili? Sama temu ne bi rekla nacionalna pripadnost, pač pa želja, strah, jeza, bes, gnev po svoji pravici. Narod je namreč pravica. In problemi manjšin, ki so jih zavzele druge države, je v pravicah. Dokler bo norma, da lahko vsak narod oblikuje svojo državo, parlament, sistem, tako dolgo bomo imeli vsak pravico do svojega mišljenja. Vendar pa ne pravice do pregona drugačnih ljudi z "našega" teritorija. Kajti vsak ima pravico živeti na določenem prostoru, ki ga plača. Tako je lahko vsakdo državljani "naše" države. Vendar to pravico do ozemlja si mora pridobiti z določenimi testi in z vlaganjem v razvoj države. Vsako dejanje, ki se izvede s silo, je nemoralno, v primeru manjšine nemoralno, če nimajo zagotovljenih možnosti za svoj obstoj in ohranjanja svoje kulture. Noben narod si torej ne bi smel lastiti drugega naroda, zato ker je to nemoralno in tako zatira njegovo svobodo gibanja. Hkrati pa Hume pravi, da noben še ne implicira mora. Torej je nemogoče sploh utemeljiti nacionalna stališča, saj nam zapovejo, da tako pač mora biti in Kant temu pravi absolutno moranje. Prilagajo le zgodovinska dejstva, ki pa se vsak dan spreminjajo, saj z vsakim dnem postajamo bolj multikulturalni. Nacionalisti pa menijo, da nas že sam jezik omejuje in določa. Torej to, kar se naučimo o naši kulturi, to je naše

znanje. Naše vrednote, etična načela, jezik naroda, morda celo edinstvena glasba, posebni dosežki. Res je, da razpolagamo le z omejenim številom črk, besed, s katerimi pišemo, jih beremo in uporabljamo ter z njimi opisujemo predmetnosti in dogajanja. Vendar pa kozmopoliti vidijo v združevanju različnih jezikov, ver in znanosti ravno možnost za skupno bivanje. To nas povezuje, vsak drugemu predstavi določeno snov, se združimo na podlagi drugačnosti in strpnosti. Nacionalisti pa menijo, da če govorim jezik določenega naroda, tudi razmišljam kot določen narod. Vendar če pogledamo določeno nacijo, vidimo v njej razhajanja. Že politične stranke, ki naj bi zagovarjale nacionalni interes in bile zrcalo naroda, se razhajajo v svojem mišljenju. Seveda se tudi multikulturalisti med seboj razlikujejo, eni zagovarjajo stališče odprtega, drugi zaprtega tipa. Zaprti tip dovoli drugim narodom, da ohranjajo svojo kulturo skozi proces vzgoje, odprti pa dopušča, da se posameznik sam odloči, katere nacionalnosti želi biti, ko odraste.

Rodimo se kot pripadniki določene narodnosti. Lahko bi rekli, da nam je etnija in njen kulturni kapital vnaprej pripisan. Vendar pa lahko kot svoboden posameznik uveljavljam svoje pravice in izražam svoja mnenja.

Država je pravzaprav namišljena tvorba, ki se na podlagi interesov večine združi v enoten družbeni sistem. V njej pa prevladujejo različne ideje. Že z volitvami se zares pokaže vladavina večine, torej bi lahko rekli, da če bi bili v večini nacionalisti, bi zagovarjali stališče en narod – ena država. Vendar pa zaradi razvitosti našega sveta upoštevamo tudi posameznika in njegovo mišljenje, če je naš državljani, a druge narodnosti. Kot pravi utilitaristični pristop. Demokracija želi vsakega omogočiti lepo, dobro, zdravo, zadovoljno, polno življenje. In s strpnostjo in s sklepanjem kompromisov lahko to dosežemo. Strah pred drugačnostjo in nestrpnost vodita v fanatizem. Torej je nacionalizem pretiran strah pred nadvlado drugih, katero pa tudi sam vzpodbuja.

VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA

Natalija Hanželj

Trditev implicira dejstvo, da bi vsaka država morala biti last enega naroda. S tem stališčem se ne strinjam, saj država ni v neposredni povezanosti z narodom. Poleg tega se postavlja vprašanje večnacionalnih držav. Kaj bi pomenilo uresničenje te trditve znotraj večnacionalne države? V eseju bom pojasnila pojem države in temelje sodobne države. Iz tega bom poskušala izpeljati, ali je v sodobni, demokratični državi prostor za nacionalizem. Razpravljala bom o možnosti, da se trditev uresniči v večnacionalni državi.

Država je formalen pojem, ki temelji na državljanstvu in ne na narodnosti. Sodobna država oz. demokratična država temelji na razsvetljenski miselnosti, da je vsak človek racionalno bitje, in opisuje nastanek družbe kot podpis družbene pogodbe. Družbena pogodba zaznamuje prehod iz naravnega stanja v družbeno. V naravnem stanju so ljudje nemoralni, z družbeno pogodbo pa se vzpostavijo pravila in zakoni in s tem pojmovanje pravičnega in krivičnega dejanja. Ljudje postanejo moralna družbena bitja. Družbena pogodba pomeni vzpostavitev družbe in družbenega. Vsak človek je rojen v že določeno družbo, znotraj katere se mora racionalno odločati. Tukaj bi želela vključiti Rawlsovo teorijo in njegovo pojmovanje družbe.

Rawls želi vzpostaviti oziroma uresničiti pravično družbo, za katero je nujno, da temelji na tančici nevednosti. Tančica nevednosti je mit oziroma miselni eksperiment. Rawls pojasnjuje, da bi se vsak človek pri sleherni odločitvi moral postaviti v izhodiščni položaj in odmisli vse strani, ki so nebitvene za pojem pravičnega. Rawlsov človek je tako Kantov prazni subjekt, saj se človek po njegovem mnenju mora v vsaki situaciji odločati tako, da odmisli svoje substantivne lastnosti. To pomeni, da se odloča ne glede na spol, raso, veroizpoved in nacionalno pripadnost. Tukaj torej prihaja do kontradiktornosti

med demokratično državo, ki temelji na razsvetljenski miselnosti, in nacionalizmom. Rawls pravično družbo utemeljuje z enakimi možnostmi in s tem svobodo ter z ljudmi, ki morajo biti pravični, dobri in srečni. Tančica nevednosti je pri Rawlsu stanje, ki omogoča, da se hkrati, ko se odločim za nekaj, odločim za vse ljudi, saj se postavljam na mesto vsakogar. Ta miselni eksperiment predpostavlja, da vedno znova podpisujem družbeno pogodbo, a hkrati ne vem, kakšno bo moje mesto znotraj neke družbe. Nujno je torej, da izločim svoje osebne želje oziroma partikularne lastnosti. V tančici nevednosti se tako noben človek ne bi odločil za nacionalizem, saj ne ve, katere narodnosti bo znotraj določene države. To bi ga vsekakor lahko privedlo do kritičnega položaja, v katerem bi se znašel, če bi bil manjšinski narod znotraj večnacionalne države.

Kaj bi pomenilo uresničenje trditve, da mora biti država last naroda, v večnacionalni državi? Kakšne posledice bi prineslo? Kaj je sploh vzrok za nastanek večnacionalnih držav? Večnacionalne države nastanejo bodisi zaradi tega, ker je v zgodovini na določenem ozemlju živelo več narodov in je tam kasneje nastala država, ali pa zaradi logike kapitala, ki zahteva emigracije v države, kjer je pomanjkanje delovne sile. Če bi v takšni večnacionalni državi prišlo do uresničevanja izhodiščne trditve, bi to nujno pomenilo nadvlado večinskega naroda nad manjšinami. Tistim, ki so del večinskega naroda, bi prineslo boljši izhodiščni položaj oziroma boljše možnosti. Tukaj se pojavi problemsko vprašanje: je to, da sem član nekega naroda, dovolj za boljše možnosti? Znotraj nacionalizma ta trditev seveda ne prinaša spornega obravnavanja, sicer pa vsekakor, saj je manjšinski narod v podrejenem položaju in je politika večinskega naroda diskriminatorna v odnosu do ostalih narodov. Uresničenje nadvlade enega naroda znotraj večnacionalne države bi zahtevalo asimilacijo ostalih narodov, ki bi morali zavrnilo svojo kulturo in se poistovetiti z vladno, ali pa odselitev. V večnacionalnih državah, kot so Švica, Španija, Rusija in Amerika, bi z nacionalno naravnano politiko države tvegale notranjo napetost oziroma pojav številnih konfliktov.

Nacionalizem je ideološko–politični izraz, ki zahteva nadvlado ene nacije nad drugimi. Temelji na predpostavki, da je mogoče ustanoviti brezkonfliktno družbo. V izhodišče postavi nadvlado enega naroda, ki omogoča, da v državi ne prihaja do konfliktov, saj je mnenje nacionalistov, da so za vsa nasprotja in spore znotraj določene države krivi drugi narodi. Tukaj prihaja do temeljnega razkoraka med nacionalizmom in demokracijo. Demokratična država namreč v izhodišče postavi konflikt in ga zmeraj skuša reševati. V demokraciji je mesto boja za resnico vedno odprto oziroma je najvišje dobro vedno iskanje resnice in reševanje konfliktov. V nasprotju z demokracijo je v nacionalni državi najvišje dobro narodnost oziroma pripadnost določenemu narodu. Kljub temu, da so razlike med nacionalizmom in demokracijo ogromne in da temelji demokratične države nasprotujejo nacionalizmu, je nacionalna miselnost še zmeraj zelo popularna in ne pride do njene izkorenitve. Zakaj je to tako? Menim, da je vzrok mogoče najti v tem, da se določen manjšinski narod znotraj multinacionalne države zruši pod težo pritiskov in zato ustanovi sebi lastno državo in tako uresniči idejo nacionalizma. Druga možnost je, da se človek v multinacionalni državi počuti odtujenega, saj ne čuti identitete oziroma pripadnosti državi. Identiteto je moč razložiti z neprestano negacijo drugega. Jaz se namreč počutim jaz, ko obstaja še drugi. Dober sem, ker je drugi slab. Identiteta je v tesni povezanosti s predsodkom. Predsodek je najenostavnejše razmišljanje, saj gre za neargumentirano razmišljanje. Predsodek je imun na argument, saj gre za neko nepojasnjeno stališče. Problem predsodka je, da je rano pridobljen in ga je težko odpraviti, saj se na osnovi predsodkov oblikuje identiteta posameznika. Predsodki so največja nevarnost za mlade člane družbe, ki šele oblikujejo svoja stališča in identiteto. Če je družba, v kateri se nahajajo, polna predsodkov, jih ti prevzamejo in na podlagi le teh gradijo svojo osebnost. Kasneje se je zelo težko predsodkov znebiti, saj bi se človek moral v osnovi preoblikovati, kar pa se zdi nemogoče.

Skozi esej sem razložila, da je temelj demokratične države razsvetljenska miselnost. Razsvetljenski človek je racionalen subjekt in

je abstrakten, kar pomeni, da nima partikularnih lastnosti. Pojem demokracije se tako veže na abstraktnega človeka, ki se ne odloča za nacionalizem, saj v njegovi zavesti ni narodne pripadnosti. V zavesti razsvetljenega človeka oziroma Kantovskega subjekta je le to, da se zaveda. Tako sem prikazala problematičnost na začetku podane trditve, da bi država morala biti last naroda. V nadaljevanju sem tudi prikazala posledice uresničitve nacionalne miselnosti v večnacionalni državi. Jasno je, da sta si nacionalizem in demokracija v nasprotju, a nacionalizem kljub temu ostaja pereč problem mnogih držav, ki imajo demokratično ureditev, saj so ljudje polni predsodkov in si želijo boljši položaj znotraj določene države.

VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA

Vika Korošec

Da bi morala biti država last enega naroda, je trditev, ki večinoma izzove močne odzive, takoj ko jo prestavimo iz abstraktnega v bolj konkretno sfero. Dostikrat so ljudje do tujcev negativno naravnani, še posebej v svojem neposrednem okolju, ni pa nujno, da se to kaže tudi v državni politiki. V Sloveniji se to kaže v zavračanju prebivalcev naših južnih sosed, do zahoda in severa nismo tako sovražni. Je to le obrambni mehanizem oziroma ali se čutimo ogrožene? Zakaj bi sploh hoteli postavljati meje glede na narodnost?

Če tujca definiramo le kot nekoga, ki prihaja od drugod, to ne pomeni veliko, geografska pozicija še ne določa kulture. Dokaz za to so narodne četrti, pogoste v velikih ameriških mestih. Kitajsko prebivalstvo znotraj in obkroženo z ameriško kulturo ter njihovim načinom življenja še vedno ohranja svojega. Govorijo svoj jezik, jejo svojo hrano in vzgajajo otroke na svoj način.

Bolj mi je všeč definicija tujca kot nekoga, ki se v danem okolju ne znajde. Lahko je to mesto, v katerem si odraščal, pa te okolica zaznava kot tujca, ker slednji nisi podoben. Tujec je lahko tudi nekdo, ki sicer sodi v dano kulturo, je bil v njej vzgajan in jo razume, a se z njo ne strinja. Pripadniki subkultur, se mi zdi, da so mnogokrat obravnavani ne kot del kulture ali njena podskupina, ampak kot neke vrste meta-kultura, kultura, izhajajoča iz dane, a ki hkrati živi vzporedno, z drugačnimi vrednotami.

Prav vrednote pa so tiste, ki po mojem mnenju definirajo kulturo. Nekdo se lahko preobleče in nauči novega jezika, a moralna načela bo težko enostavno zamenjal. Jezik in običaji so sicer pomembni, a ne nepremostljivi dejavniki kulture. Ljudje pa smo, vsaj do neke mere, produkti svojega okolja, zato je definicija države kot geografskega

pojma smiselna, okolje namreč vpliva na naše razmišljanje, na kulturo.

Vsaj sprva, na začetku obstoja vsake države, je bila ta last enega naroda. Večja skupina ljudi s skupnimi načeli je bila mišljenja, da je odnos države do njih nesprejemljiv in da bi sami znali opraviti bolje. Večinoma so države nastajale, da bi narod lažje varoval svoje pravice, narod kot skupina ljudi, ki si deli kulturo. Meje med posameznimi narodi so zelo težko določljive in vedno na eni ali drugi strani ostane manjšina, ki v kulturo dane države ne sodi. Država, ki je nastala, da varuje pravice prebivalcev, te pravice varuje na način, ki je sprejemljiv predvsem prevladujočemu narodu. Manjšine bi se v tem zlahka izgubile oziroma asimilirale, če ne bi bile tudi njihove pravice zagotovljene.

Funkcioniranje države, ki je definirana kot narodnostno območje nekega naroda, pa otežujejo, če ne že skoraj rušijo, migracije. Ljudje emigrirajo iz različnih razlogov, od ekonomskih – boljša služba, političnih – ideoloških nasprotij, pa do osebnih, kot so ljubezen ali zdravstvene težave. Narodi se vedno bolj mešajo med sabo in država težko funkcionira, če mora najti srednje ozemlje med A in ne A. V isti kontekst bi spadalo vprašanje, kaj je potem z državami nomadskih narodov in tistih, ki so že dolgo raztreseni po svetu in pravzaprav nimajo matične države. S tem vprašanjem se spopada tudi Slovenija, predvsem s problematiko Romov.

Po začetni trditvi je država odvisna tudi od tega, kako na široko definiramo kulturo. Namreč dostikrat slišim poimenovanje oziroma delitev na vzhodno in zahodno kulturo. Še posebej globalizacija uspešno zabrisuje meje med različnimi kulturami. Rimljanom je skoraj uspelo celo Evropo romanizirati, do neke točke jim pravzaprav je. Pa to pomeni, da smo vsi, Slovenci, Britanci in Bolgari, en narod?

Tudi če ne, že znotraj lastnega naroda je opaziti razhajanja. Bošnjak tu ni tretiran kot Slovenec, če pa je dlje časa živel tu ali celo odraščal,

potem tudi za Bošnjake ni Bošnjak. Na ta način dobimo ogromno maso ljudi, ki nikamor ne spada. Je to dovolj velika skupna točka, da postane kultura? In če je, bomo enkrat dočakali zahtevo te nedefinirane mase ljudi po svoji lastni državi? Malo za šalo rečeno, ampak nezadovoljstvo je lahko zelo močan katalizator za takšne zahteve. Odcepitve se ponavadi zgodijo tam, kjer se ljudje z isto narodnostno pripadnostjo v obstoječem sistemu od prevladujočega naroda počutijo slabše obravnavane ali pa se imajo v nekem vidiku za boljše. Oče mi je vedno pravil, da se je Slovenija odcepila, ker je bila ekonomsko močnejša od ostale Jugoslavije in zato izkoriščana. Ta izjava slika obe strani medalje. Slovenci ne maramo južnih sosedov, ker se imamo za boljše. Sosedje pa iz istega razloga ne nas.

Narod je najširša množica, ki še ni preveč oddaljena od nas samih, da se v njej počutimo del nečesa. Vsi hrepenimo po tem, da smo sprejeti, in lažje je biti enak med enakimi oziroma enakimi vsaj do te mere, da imamo skupno kulturo. Kot želja mlade družine, da gre na svoje, je razumljiva tudi želja naroda. Je pa koncept države kot narodnostnega območja ene same kulture preživet; v realnosti je postal nemogoč.

VSAKA DRŽAVA BI MORALA BITI LAST ENEGA NARODA

Miha Andrić

Država je politična sila, ki vodi skupino ljudi. Pomensko vprašanje na tej točki je: kdo je (lahko) pripadnik te skupnosti? Dani naslov implicira idejo, da je lahko pripadnik države zgolj pripadnik enega naroda. Teorijo o taki (eno)nacionalni državi so razvili moderni teoretiki, začeni v 19. stoletju. Čeprav je bila takšna država dolgo smatrana (in morda še vedno je) kot najbolj naravna in samoumevna politična enota, je potrebno kritično pogledati na njen koncept. Že takoj na začetku je namreč jasno opazno za pojme nevzdržno stališče, da je pripadnost državi odvisna od neprostovoljne pripadnosti narodu. Nasploh ima sam koncept še več točk, ki jih želim skozi razpravo problematizirati. Drugi vidik kritičnega pogleda pa je potencialna »zastarelost« nacionalne države. Danes namreč živimo v globalnem svetu, polnem migracij, in uresničenje enonacionalne države je zato velikokrat diskriminatorno. Po drugi strani imamo tudi ogromno globalnih političnih problemov, ki jih moramo reševati na mednarodni in ne zgolj nacionalni ravni. Je v takšnih okoliščinah nacionalna država sploh še smiselna in dopustna?

Preden se kritično opredelim do nacionalne države, naj na kratko pojasnim njen koncept. Gre za idejo, da imajo narodi posebno mesto v zgodovini in svoje poslanstvo. Nacionalno državo se ponavadi brani s sklicevanjem na skupno kulturo in dejstvo, da je kultura vedno nacionalna (kulturna identiteta je torej narodna identiteta). Patriotske zahteve pa nato narekujejo, da država poskrbi za ohranjanje in vzpodbujanje narodne kulture – preko medijev, šolskega sistema ipd. Seveda ostajajo tudi diskriminatorna nacionalistična stališča, ki zaničujejo druge narode in za uveljavljanje svoje kulture kratijo pravice drugih ljudi. To je seveda nedopustno, a niso vse nacionalne države take. Vsem pa je skupno to, da temeljijo na skupni identiteti v državi živčih ljudi, ki jo država soustvarja – država in narod se torej

vzajemno krepi. In ta skupna identiteta in narodnost sta podlaga za dva argumenta, ki govorita v prid nacionalni državi.

Prvi je miselnost, da je v nacionalni državi možna uspešnejša demokracija. Zakaj? Zato, ker uspešna demokratična družba temelji na zaupanju med ljudmi (prav zato demokracija najbolj uspe v malih skupnostih). Če si ljudje zaupajo, je preglasovana manjšina pripravljena sprejeti zakone večine, saj vedo, da jih le-ti ne bodo diskriminirali in izkoriščali – zaupajo jim. Če tega zaupanja ni, se ob izgubi oblasti pojavi strah pred diskriminacijo in zatiranjem s strani zmagovalne večine – pojavijo se spori in trenja. Zgodi se lahko celo, da poraženci nočejo predati oblasti in demokracija se lahko hitro izpridi v slabo in kaotično ureditev. Če je med ljudmi prisotno zaupanje, je manjša verjetnost, da bo do tega prišlo. In komu ljudje zaupamo? Svojim bližnjim in (nanašajoč se na psiho-sociološke teorije) tistim, s katerimi se lahko primerjamo, tistim, s katerim imamo nekaj skupnega. Narodnost in skupna identiteta v državi pa to zagotovo prinašata.

Drugi argument pravi, da se v nacionalni državi prej lahko vzpostavi družbena pravičnost – stvarna enakost. Za to je seveda potrebna redistribucija dobrin. Če želi večina z redistribucijo pomagati deprivilegirani manjšini, se more sama nečemu odpovedati – na primer postavi (si) višje davke. Toda kje je motiv za takšno dejanje? Zagotovo v tesni povezanosti z ljudmi, ki živijo v državi – to pa spet omogoča skupna identiteta. Tako naj bi se (zaradi povezave z drugimi ljudmi in ljubezni do njih) vzpostavila družba, kjer bi lahko vsak vsa svoja dejanja opravičil z načeli, ki bi bila sprejemljiva za vse. Ta argument seveda ne pravi, da so vse nacionalne družbe popolnoma pravične, trdi le, da lahko v njih dosti prej in lažje pride do vzpostavitve družbene pravičnosti.

1. Pri razmisleku o nacionalni državi, njenem konceptu in smiselnosti želim gledati predvsem skozi kriterije udejanjenja pravičnosti, demokratičnosti in nediskriminatornosti.

Argumenta na prvi pogled delujeta dobro, vendar kritičen pogled nanju razkrije številna nevzdržna stališča, na katerih temeljita. Prvič gre za naslanjanje na predkantovski subjekt, ki je poln substacionalnih lastnosti (kot je narodnost). To je za (liberalno) demokracijo nevzdržna misel – država je namreč forma, ki vsem ljudem (ne glede na raso, spol, narodnost in veroizpoved) zagotavlja svobodo in osnovne pravice (kot so pravice do življenja, zdravja in imovine). Tako miselnost izpeljujemo iz razsvetljske teorije. Locke, na primer, razlaga odnos države do državljana z uvedbo mita o naravnem stanju in prostovoljnem podpisu družbene pogodbe. Implikacija tega je, da moramo obravnavati vse ljudi enako, ker so razumska bitja, pripadnost državi pa je njihova prostovoljna odločitev. Edini kriterij je lahko njihova pripravljenost spoštovati zakone. Demokracija torej potrebuje prazni – abstraktni subjekt, ki je obravnavan vedno enako. In ravno zato je iz vidika razsvetljske logike, demokracije in zagotavljanja človekovih pravic nedopustno dovoliti, da neprostovoljna pripadnost narodu vpliva na tvoje politične pravice. Nacionalna država tako ni kompatibilna z demokratično ureditvijo, saj le-ta predpostavlja človeka kot praznega subjekta. S takšnim abstrahiranjem – obravnavo ljudi kot praznih racionalnih subjektov – čeprav to v resnici niso –, omogoča enakost med različnimi. Imamo tudi primer držav, kjer velja demokracija, nanašajoča se na zgoraj opisano, pa vseeno dosega vse omenjeno v dveh navedenih argumentih. Švedska, na primer, je multikulturna država, ki ima dobro redistribucijo dobrin in uspešno demokracijo. In to vse z dopuščanjem in varovanjem različnih kultur. Jasno je torej, da za blaginjo res ne potrebujemo nacionalne države, saj kvečjemu vodi v diskriminacijo manjšinskega naroda.

64 Drugi očitek omenjenima argumentoma in celemu konceptu nacionalne države je problematičnost definicije naroda. Če rečemo, da gre za ljudi s skupnim poreklom, je to sporno – saj je na primer Mariborčan po svojih koreninah bližje Avstrijcu kot Primorcu. Če rečemo, da je pripadnik naroda vsak, ki (se) tako čuti, je to zopet lahko sporno, saj politične pravice in odločitve pač ne morejo biti odvisne od (poten-

cialno spreminjajoče se) volje in subjektivnega občutka posameznika. Najbolj smiselno je zato reči, da je narod neka zamišljena skupnost, ki je odvisna od kolektivnega procesa razmišljanja in oblikovanja skupne identitete, za kar skrbi država. Če malo karikiramo zadnjo misel, bi lahko celo dejali, da nacionalna država temelji na nečem (narodu), kar šele s svojim obstojem vzpostavlja – skupno identiteto kot izraz zamišljene skupnosti.

Konceptu nacionalne države lahko očitamo tudi idejo, da je kultura vedno nacionalna kultura. Je že res, da ima večina narodov skupen jezik, zgodovino, običaje ipd., a v današnji dobi globalizacije je težko govoriti o kulturi, vezani zgolj na en narod, saj elementi le-te neprestano prehajajo med narodi. Že zgolj slovenska popularna glasba (če jo vzamemo za primer) ima v tem trenutku ogromno ameriških elementov in je tako dosti bolj podobna zahodni glasbi kot slovenski iz 19. stoletja. Primerov je še ogromno (vsi po svetu recimo uporabljamo kravato, ki je hrvaški »izum«), dejstvo pa je, da v modernem svetu kulture pač niso več (čisto) nacionalne.

Do zdaj sem pokazal nekatere negativne točke in nesmiselna in napačna stališča v samem konceptu nacionalne države. Zdaj pa želim premisliti še o tem, ali je taka država v danih aktualnih okoliščinah smiselna. Moj odgovor je ne, in sicer iz dveh razlogov. Prvi je dejstvo, da na območju (predvsem večjih) držav živi ogromno različnih narodov in pripadnikov različnih kultur. To je posledica zgodovinskih dogodkov in številnih migracij, ki so posledica logike kapitala (kapitalizem v današnji družbi pač narekuje življenje). Na takih multikulturnih področjih eno-nacionalne države ni mogoče udejanjiti, če pa jo že, je skrajno diskriminatorna do pripadnikov manjšinskih narodov, saj bi povečevala zgolj kulturo večinskega naroda. Kakšna je torej alternativna ureditev za taka področja (kot je na primer Italija, kjer

2. Vršil bi se pritisk na identiteto manjšine, saj bi bile zahteve po skupni identiteti. To pa je grobo poseganje v človekovo svobodo – v svobodo in pravice abstraktnega praznega subjekta.

živijo slovenska in avstrijska manjšina, številni afriški priseljenci, Francozi itd.)? Odgovor je multikulturalna država. Gre za tip državne ureditve, ki omogoča bivanje pripadnikov različnih narodnosti in kultur, vse te kulture in skupnosti pa štiti. Je torej suverena politična enota, ki pa omogoča razvoj posameznikove lastne kulturne identitete. To je tipična liberalistična ureditev, ki jo utemeljuje tudi Rawls. Navede mit o tančici nevednosti. To je res zgolj mit, toda tak mehanizem nam pomaga pri odločitvah in vzpostavljanju pravične družbe. Če se postavimo v situacijo oblikovanja državne ustave in naše nevednosti o prihodnosti, nas to pripelje prav do multikulturalne države. Če namreč ne vemo o sebi nič – ne vemo niti, ali bomo pripadniki večinskega ali manjšinskega naroda ali kulture. Če odmislimo potencialno človekovo hazardersko naravo in zavist, smo iz lastnega interesa izbrali ustavo, ki nas bo ščitila v vsakem primeru, ne glede na to, kakšnega spola, rase, narodnosti smo. Taka ustava bo varovala prazen demokratičen subjekt – varovala bo posameznika in njegovo kulturno identiteto, ostala pa bo tudi suverena država. Med večimi tipi multikulturalne države se mi zdi najboljši odprti tip, ki vsakemu človeku omogoča izbiro lastne identitete in intelektualno in versko svobodo. Taka družba je demokratična in pravična – čeprav se po Rawlsu lahko pojavijo neenakosti (le ko te pomagajo celi skupnosti) in privilegirani položaji – le ko so imeli vsi pripadniki enake izhodiščne možnosti za doseglo le teh.

66 Drugi problem trenutnih okoliščin in nacionalne države pa so tako imenovani globalni politični problemi, ki jih lahko rešujemo samo mednarodno – preko meja nacionalne države. Nacionalna država globalnih problemov, kot so na primer okoljski problemi, ni sposobna reševati niti ni konkurenčna globalnim gospodarskim silam. Kot alternativno ureditev, ki ne bo imela teh problemov, predstavljam neke vrste kozmopolitanstvo. Zmeren koncept kozmopolitanstva je podprl tudi Immanuel Kant. V prvi vrsti gre za to, da naj se odnosi med državami uredijo z zakoni – tako kot odnosi znotraj države. Kant je predlagal konfederacijo držav in sporazum o prenehanju uporabe sile med državami. Hotel je zagotoviti »trajni mir«, ideja pa temelji

na kategoričnem imperativu – maksima tvoje volje naj velja kot obči zakon. Uporaba sile kot občega zakona seveda ne vzdrži, zato jo poskuša Kant ukiniti. Poleg političnega vidika kozmopolitanstva, ki lahko s sporazumi rešuje mednarodne probleme (kot to počnejo moderne liberalne demokracije s pomočjo organov, kot sta OZN in EU), pa je Kant opozoril še na drugo interpretacijo kozmopolitanstva. Gre za občutek odgovornosti do vseh ljudi na svetu – vse je potrebno obravnavati kot cilj in ne kot sredstvo – tako mišljenje pa vsekakor presega meje nacionalne države. Kant hkrati opozarja, da moramo imeti možnost, da kot mednarodna skupnost posežemo v suverenost druge države – če le-ta krši pravice ljudi. Kant nas opomni še na skupne kulturne interese preko nacionalnih meja. Boj proti rasizmu, feminizmu itd. ne more biti omejen zgolj na nacionalno državo, saj je v tem primeru dosti manj uspešna. Ta drugi vidik kozmopolitanstva nas vabi k skupnim etičnim vrednotam. Nacionalisti bi verjetno odvrnili, da to ni možno zaradi kulturne raznolikosti. Dejali bi tudi, da lahko globalne probleme rešuje suverena nacionalna država, ki ima vzpostavljene enakopravne in pravične odnose z drugim svetom – to pa je po moje zgolj utopija. Nacionalna država namreč predpostavlja družbo in državo brez problemov, demokratična država pa probleme (ki so politična realnost) predpostavi in (kar je bistveno) predpostavlja tudi smiselno reševanje le-teh.

Kakorkoli, dejstvo je, da taki globalni problemi obstajajo. Paradokсно je zato dejstvo, da smo bili v zadnjih 20. letih priča nastanku številnih malih – nacionalnih držav. Zakaj? Zato, ker celi svet še ni pravilno odreagirala na (danes že omenjen) problem multikulturalnosti v naši družbi. Če namreč ni odprte multikulturalne države, se kršijo pravice manjšinskega naroda. Zato se zgodi proces oblikovanja predsodka in kolektivne identitete. Pripadniki enega naroda ostale živeče (upravičeno ali ne) označijo za krive njihovega slabega položaja. Do njih oblikujejo predsodek, češ da so ti nemoralni in diskriminatorni. Včasih je to res, včasih je za tako miselnost kriva zgolj državna ured-

3. Gre namreč za pomanjkanje identitete, ki je temelj razvoja osebnosti.

itev. Na podlagi predsodka se na to razvije skupna identiteta v stilu: »mi smo mi, ker nismo oni«! Zaradi zaostritve razmer lahko pride do odcepitve (zanimivo je dejstvo, da se skupna narodna identiteta, ki teži po nacionalni državi, ki jih nacionalisti tako opevajo, v praksi pojavi zgolj v primeru napetosti in sporov). Nato dobimo nacionalno družbo, ki temelji na predsodkih. Te je težko izbirati, saj se lepijo na človeka in so neutemeljeni. Nacionalnih držav in narodov, polnih predsodkov, pa si v svetu, kjer gradimo na strpnosti in dialogu, ne želimo. Odpraviti moramo torej vzrok za nastanek takega procesa odcepitve in oblikovanja države – to pa lahko uspešno naredimo v že prej opisani multikulturni državi, kjer se ne čuti pomanjkanja lastne narodne identitete, pa čeprav v državi živi več različnih narodov.

Na koncu razmisleka – razprave lahko rečem, da sem za nacionalno državo – ampak samo in zgolj v primeru, če le ta zagotavlja ljudem (ne glede na substancialne) lastnosti svobodo in osnovne pravice (diskriminatorni nacionalizem seveda tukaj takoj odpade). Zato je potrebna neprestana budnost praznega demokratičnega subjekta in njegov kritičen pogled na nacionalizem. Tukaj pa se hitro pokažejo za (v tem eseju argumentirano) razsvetljensko in demokratično logiko nevzdržna stališča. Pripadnost državi bi morala biti prostovoljna, ne pa plod neprostovoljno pridobljene lastnosti. Pravična demokratična družba namreč vsem zagotavlja enake pravice – saj smo vsi (abstraktno) enaki – vsi smo racionalna bitja. Sam koncept nacionalistične države se tukaj pokaže za diskriminatoren in nesmiseln, zato sem po koncu premisleka tudi sam negativno opredeljen do njega. Drugi razlog, zakaj se ne strinjam z nacionalno državo, so trenutne okoliščine. Kdaj prej – v homogenih družbah, bi nacionalna država morda celo uspela (in to brez diskriminacije), danes pa živimo v multikulturnih družbah in z liberalno demokratično multikulturno državo moramo zagotavljati varovanje pravic vseh, suverenost države in kar je najpomembnejše – dopustiti in ščititi moramo izbiro in razvoj človekove lastne kulturne identitete. Tudi globalne probleme je potrebno reševati (a jih ne opravljajo države, ki naj varujejo in ščitijo pripadnike) in zato je potrebno iti preko meja nacionalne države – vzpostaviti

moramo neke vrste kozmopolitanstvo, ki pomeni (od narodnosti, vere ipd.) neodvisen odnos do soljudi in pravično dosledno mednarodno sodelovanje. Na začetku sem vzpostavil kriterije demokratičnosti, nediskriminatornosti in pravičnosti – to v veliko večji meri zagotavlja multikulturna država in kozmopolitansko povezovanje. Še vedno pa zagovarjam »zdrav« patriotizem – ljubezen in spoštovanje do svojega naroda in kulture, ki pa je po mojem mnenju popolnoma kompatibilen z kozmopolitanstvom in multikulturno državo.

RESNIČNO DOBRA DRŽAVA JE TISTA, KI JE NEVTRALNA DO SVOJIH PRIPADNIKOV

Tadej Horvat

Ali je država, ki je nevtralna, torej nudi enake pravice za vse prebivalce, zares dobra država? Se dobro v državi kaže tako, da vsakega pripadnika države obravnava enako? Ali nevtralnost države zares zadovolji vse pripadnike, da je moč reči, da je država dobra?

V kontemplacijo o predpostavki iz naslova nas privede prepričanje, da mora država zadovoljiti vsakega pripadnika, da so uslišane njegove pravice in svoboščine. Država bi navsezadnje morala nuditi svojim prebivalcem dobro življenje, tako da priznava in nudi vsem enake pravice. To pa bi naj dosegla z nevtralnostjo. Skušal bom zavreči postavko iz naslova z analiziranjem problematike, ki jo prinaša, in ponudil ustrežnejšo možnost.

Sprva pa si oglejmo pojme, katere moramo razjasniti, preden se spustimo v globlje razmišljanje. Kaj je torej dobra država in kaj nevtralnost? Država, ki je skupnost, katera je ozemeljsko določena in jo sestavljajo skupne institucije, ki državo upravljajo, je dobra, če prebivalcem ponuja dobro življenje, kar pomeni, da jim nudi osnovne človeške in socialne pravice, omogoča gojenje kulture, možnost poštene priložnosti itn. Skratka, da zadovolji tiste osnovne in pravične potrebe prebivalca, da se ta lahko v državi razvija, politično participira in zadovoljno živi po zakonih države. Nevtralnost pa je težnja po objektivnosti oziroma nepristranskosti. Nevtralnost države bi lahko primerjali s tančico nevednosti po Johnu Rawlsu, kar bi sploh omogočalo nepristranskost. Vsi prebivalci države morajo imeti zadovoljene osnovne svoboščine. Temu ne moremo ugovarjati. Nevtralnost države bi pripomogla, da se to uresniči. Država bi v liberalnem duhu priznala te pravice in zadovoljila vsakega posameznika. Liberalna ustava bi namreč vsem pripadnikom države, tako večini kot

manjšini, dala enake pravice. Tako ne bi bilo nikakršnih razlik med številčnejšo kulturno-narodno tvorbo in manjšinsko kulturno-narodno tvorbo, saj bi jih država enačila in predpostavljala, da manjšine ne potrebujejo nikakršne drugačne obravnave kot večina. V tem tistem pritisku na manjšine pa nastane problem, saj je čutiti grožnjo asimilacije. Manjšine se namreč v državi, ki jo sestavljajo socialne institucije, morajo integrirati v večinsko kulturo. To morajo storiti zato, ker drugače ne morejo ustrezno funkcionirati v tej državi. Drugače ne participirajo v državnih institucijah, ki so vodene v večinskem jeziku.

Država torej z nevtralnostjo ne zadovolji manjšin. Te zahtevajo priznanje in drugačno obravnavo, da lahko gojijo svojo lastno kulturno identiteto. Nevtralnost pa obravnava vse enako. Za manjšine to ni sprejemljivo, saj njihova kultura ni enaka večinski. Večinska kultura ima svoje določbe, lasten jezik, način življenja; skratka razlika je očitna. Edina smiselna je drugačna obravnava manjšin. Tako mora država priznati manjšino kot obstoječo tvorbo. Dati jim mora pravice, ki so drugačne od pravic večine. Država mora narediti razliko za te, saj jih le tako prizna in jim omogoča gojenje lastne kulture in tradicionalnega načina življenja. Primer temu priznanju drugačnega načina življenja v zahodnih demokracijah so staroselci v ZDA. ZDA so Indijancem v rezervatih dovolile uporabo droge, imenovane meskalin, čeprav so droge po zakonu prepovedane. Indijanci namreč verjamejo, da jim ta nudi nadnaravne sposobnosti pri njihovih obredih. To je primer priznanja tradicionalnega načina življenja, kjer bi še lahko izpostavil Amiše, ki kot delni državljani sploh ne izpolnjujejo dolžnosti državljana, to je politična participacija in dovzetnost za politične probleme, saj se jim zdijo posvetne ustanove sprevržene. Po mojem mnenju država z nevtralnostjo ne doreče tiste dobrobiti, saj ne zadovolji vseh pripadnikov države. Pripadniki države pa niso le večinski narod, ampak kulturno-narodna tvorba, ki se razlikuje od večine v mnogih pogledih. Rešitev torej ni v nevtralnosti. Zakaj pa bi nudili drugačne pravice nekemu, ki ne spada v našo večinsko kulturno-narodno tvorbo, saj integracija v večinsko kulturo

jamči za složnejšo državo? Ali se tako ne tvori nekakšna distanca od same države in je to lahko vzrok za nelojalnost pripadnikov drugačnih kultur? To je res, da država, ki ima enotno nacionalno kulturo, deluje bolj suvereno in složno, ampak to ni pogoj za lojalnost teh pripadnikov. Večji vzrok nesloge v državi bi bila popolna ignoranca, da sploh obstajajo kakšne drugačne tvorbe kot večinska. Nelojalnost bi se krepila, če ne bi priznali pravic teh manjšin.

Spoznali smo, da nevtralnost ne zadovolji teženj vseh pripadnikov drugačnih narodno-kulturnih tvorb, razen teženj večinske tvorbe. Zaradi nevtralnosti bi manjšinam grozila asimilacija. Morala bi se brezpogojno integrirati v večinsko kulturo in zanemariti vsakršno svojo različnost. Edina dolžnost in rešitev, ki jo mora ponuditi liberalna država, je, da pripozna to različnost. Na tem priznanju pa graditi strpno državo, ki ni slepa za razlike. Bolje bi bilo uveljaviti model države, kot je multikulturalistična in uveljavlja pravice ter priznava obstoj drugačne kulture. Vendar obstaja težava, da s tem tudi ne bi zadovoljili vseh posameznikov, ki pripadajo drugačni kulturni tvorbi. Zahteve teh tvorb bi lahko postavljali na primer samodržci, katerim gre samo za lasten interes. Vsak posameznik se ne bi zadovoljil z zahtevami, ki jih namesto njega postavlja skupnost, kateri pripada.

PROZA IN POEZIJA

JUTRO

Gašper Bakač

Odprla je oči in se zbudila. Na hrbtu. Isti prizori kot vsako jutro. Najprej tisti umazani kot nekoč bele stene, za katerega nikakor ni mogla razumeti, zakaj je vedno bolj temen, čeravno redno zrači sobo, ampak izgleda, da niti preprih niti temenje stene ni nič motilo tiste suhe južine, ki je bila druga jutranja reč, ki jo je ugledala. Sledil je miselni monolog o tem, kako je sedaj že skrajni čas, da počisti stanovanje, prebeli stene in se znebi pajka, kateri se je že tako udomačil, da ga je celo poimenovala, in se, kdo bi si mislil, s tem celo pohvalila svoji najboljši prijateljici. »Daj dekle, zberi se,« si je rekla potihem, »katero bitje poleg mene pa še dela kaj tako nezaslišanega, kot je poimenovanje golazni, ki se mu potika po stanovanju!« Še vedno je nepremično ležala na hrbtu in strmela v strop ter se začela pripravljati, da zaključi svoj monolog v smislu, da koga pravzaprav zabejaba, da tako ali tako spet ne bo naredila čisto nič v tej smeri, da bi se stanje popravilo. Si bo že našla fanta, ki bo to uredil, itak pa bo bogat in se bo končno preselila iz te garsonjere, ki jo je podedovala po starih starših, ter ji končno ne bo več potrebno gledati tega stariskega pohištva, ki ga zaradi pomanjkanja financ ob vselitvi niti ni zamenjala. Ker budilka na mobitelu še vedno ni dala od sebe tistega zoprnega elektronskega posnetka Lane moje, za katerega se je verjetno tudi že najmanj stotič opozorila, da bi ga bilo potrebno zamenjati, ker Joksimovič ni več in, se je odločila, da bo spet še minutko ali dve sanjarila o tem, da beljenje s fantom niti ne bi bila tako napačna zadeva. V misli si je tako priklicala črnolasega lepotca, oblečenega samo v modri delovni kombinezon, popackan z belo barvo, izpod katerega se razločno vidijo ne preveč kipeče mišice. Že je začela slikati sebe v to situacijo in razmišljati o novi podrobnosti, ki jo bo dodala danes, ko jo je nekaj zmotilo.

Ta vonj! Ta vonj enostavno ni ustrezal vsakodnevnemu ritualu. Dvakrat je hitro vdihnila, da bi se prepričala, če res voha nekaj novega in ni to še ena verzija tistega težkega vonja po starinskem, ki ga

je bila po vsem tem času že več kot vajena. Neverjetno! Zaprla je oči ter nič kaj damsko potisnila prsta v ušesa, ampak to je bila sedaj pa res zadnja reč, ob katero bi se obregnila sama pri sebi, važno je bilo le, da je ne bi druge zaznave preveč motile, in še enkrat zares globoko vdihnila. Zdaj so vse lučke v glavi že utripale in sporočale, da gre definitivno za nekaj novega, nepoznanega. Zagrabila jo je radovednost, hitro je spet odprla oči, z levo roko pograbila odejo, jo dobesedno vrgla s sebe in se pognala iz postelje, trdno odločena, da ugotovi, kaj je ta vonj in od kod prihaja. V spalni halji je oddrvela v kuhinjo in neke vrste dnevni prostor, ki sta bila od spalnice za silo ločena z garderobnima omarama, ter pri tem pozabila na svoje zlizane copate s cofi, ki so bili nekoč verjetno roza barve.

Prvo je po parketu oddrsala do kuhinjskega korita in preverila, če slučajno ne smrdi odtok, čeprav se ji je glede na mehkobo vonja zdelo to zelo malo verjetno. Sledil je element pod koritom, kjer sta se nahajala koš za smeti, ki bi ga bilo potrebno že davnaj sprazniti, in pa prazna plinska bomba, ob pogledu na katero se je namrščila in odkimala z glavo, češ »kdo še sploh uporablja te prehistorične rekvizite, ko pa imamo mikrovalovne pečice.« Zaloputnila je z vrati in začela odpirati še druge elemente, ker še vedno ni našla željene snovi, ki oddaja ta tako nenavadni, pa vendar zelo prijeten vonj. Nezadovoljna, ker ni našla, kar je iskala, se je, ko je pregledala kuhinjo, spravila nad dnevni prostor, kjer kamor drugam kot pa pod sedežno ali za televizijo tako ali tako ni imela kam pogledati. Tudi tu je ostala nezadovoljna. Ampak še vedno se ni dala, vonj je bil še vedno živ in zelo intenziven. Preblisk! Hladilnik! Pognala se je v predsobo, kjer je le ta stal, ker je bil prevelik za v kuhinjo. Ko ga je odprla, je posvetila lučka in začel je oddajati tisti brenčeči zvok, ki ga tudi, kot toliko ostalih reči, ni marala, ampak ga tokrat niti ni slišala, tako je bila zatopljena v svoje iskanje te nove jutranje sreče. Mleko? Ne. Kateri izmed jogurtov? Tudi ne. Solata ali korenje? No go. Predel z jajci? Ne, vsa so še vredu. Na glas je zaklela in za vsak slučaj preverila še zamrzovalno skrinjo, če slučajno ne prihaja od tistih ostankov mletega mesa, pomfrija ali borovničevega sladoleda, s katerim se je nazadnje

pregrešila, odkar se je odločila, da mora izgubiti vsaj pet kil, da bo nase spet lahko navlekla tiste seksi kavbojke izpred dveh let, ki zdaj ponovno prihajajo v modo. Za nove se ji je zdelo škoda denarja, sploh pa, če so delovale na gospoda policista takrat, ko bi zaradi telefoniranja med vožnjo morala plačati kazen, pa je ni oglobil ravno zaradi tega, ker se je odločila, da stopi iz avta in mu za vsak slučaj pokaže še vso dodatno opremo... Razjezila se je sama nase, ker se je tako izgubljala v mislih, izvira vonjave pa še vedno ni našla, zato se je napotila v še edini preostali prostor, od koder bi lahko vonj prihajal, kopalnico. Odprla je pokrov školjke, preverila tuš kabino, premetala kup neopranih oblačil, odprla je vsa mila, prevonjala vsa čistilna sredstva, preverila odtok in na koncu spet vsa žalostna ugotovila, da nič od tega ne ustreza vonju, ki ga išče.

Skoraj se je že vdala, ko se ji je posvetilo! Če ne prihaja od znotraj, mora pa od zunaj. Obrnila je kjuč v vhodnih vratih in stopila na hodnik. »Dobro, vonj je še vedno tu,« si je zamomljala in se še vedno bosa ter v spalni halji čisto potihno plazila od vrat do vrat ter poskušala ugotoviti, če vonj slučajno prihaja od katerega izmed sosedov. Tako se je plazila vsa tri nadstropja od vrat do vrat v upanju, da je ne zaloti kašen sosed, ker kakša norica bi pa izpadla, če bi jo kdo zasačil pri tem njenem smukanju, ki bi ga zelo težko pojasnila, ko se ji je utrnila še ena mogoča rešitev za njen problem. Lahko, da vonj prihaja še bolj od zunaj, z ulice oziroma teh dreves, ki jim ni sicer ni poznala imena, so pa nasajena okrog njenega bloka in vsako pomlad tako lepo cvetijo. Zdelo se ji je čisto možno, v tistem trenutku celo najbolj verjetno. Pozabila je, da se danes še ni čisto nič zares pogledala v ogledalo, in dobesedno poletela skozi vhodna vrata stanovanjskega bloka z najbolj veselimi izrazom, kar jih premore, ter z vedenjem, da je končno odkrila tisto nekaj, kar ji je tako polepšalo jutro. Sledil pa je šok, razočaranje in najdaljši nos, kar ga svet premore. Vonja ni bilo tam, vsaj ne zelenega. S sklonjeno glavo se je odpravila nazaj po stopnicah proti stanovanju. Razum se ji je začel počasi vračati v njene male sive celice, prav tako pa je ugotovila, da jo zebe v noge in da te stopnice niso nič kaj prijazne, če si bos.

Zaprla je vrata svojega stanovanja, še vedno v šoku odvihrala v kopalnico, se uredila in ponovno pričela dan, brez nekih neumnih vonjav, ki ti zameglijo razum in te skoraj osmešijo pred sosedi. »Sama sreča, da nisem srečala nikogar,« si je mislila in odživela normalen dan. Naslednje jutro je odprla oči in se zbudila. Na hrbtu. Isti prizori z dva dni staro posteljnino.

NOČ

Tadej Jambrovič

Noč je, ljubezen spi pod črno škatlo.
Moja negotovost je tvoje orožje.
Čemu bi te uničil?
Moj peskovnik ni več tako majhen.

Ko ugasnejo luči, se začne cirkus.
Otrok v meni zaživi in nihče mu ne ugovarja.
Duši se v škatli, prostovoljno.
Nikar je ne odpri.
Presenečenja so dvolična.
Skrivnost pa je zmeraj odkrita.

Še vedno hrepenim po tvojih zardelih očeh.
In čakam...da nastaviš svoje drugo lice.

ŠPP

Šola politične pismenosti

»Mi smo tisti, na katere smo čakali«

»Dolžan ni samó, kar veleva mu stan, Kar more, to mož je storiti dolžan!...« 81

Simon Gregorčič

»You press a button every four years and call it democracy?«
"Vsaka štiri leta obkrožite ime in temu pravite demokracija?"

Noam Chomsky

Po Aristotelu je človek politično bitje in za normalno delovanje potrebuje skupnost. Politika oziroma ukvarjanje z javnimi zadevami je bila za stare Grke ena izmed najpomembnejših dejavnosti, s katero bi se moral ukvarjati vsak človek. Apatija do političnega kot takega je trend, ki v naši družbi postaja že skoraj pravilo. Mladi večinoma ne volijo, kaj šele, da bi pomislili na kakšen drugi način političnega udejstvovanja. Stanje pri starejših ni veliko boljše. Razlogi za to so večplastni. Deloma jih lahko najdemo v »okuženosti« pojma politike, ki je iz svinčenih časov komunizma ohranil prizvok indoktrinacije in pranja možganov. Drugi razlog je vesplošno prisoten cinizem, ki se kaže v mnenju večine, da so vsi politiki enaki, da nobenemu ne gre zaupati in da gre pri odločitvi na volitvah le za vprašanje kdo bo manj nakradel. Najslikovitejše to stanje izraža reklo: »Politika je kurba!«

Ker živimo oziroma bi naj živeli v demokraciji, kjer vlada ljudstvo in so predstavniki oblasti le naši zastopniki, ki jim podeljujemo mandat, da za določen čas v skladu z interesi javnosti izvajajo našo skupno voljo, se moramo vprašati, ali nismo za stanje, katerega smo pripravljene tako strogo kritizirati, odgovorni kar sami? Vsak izmed nas ima pravico in morda celo dolžnost, da skozi politiko soustvarja skupnost, v kateri želi živeti. Če se ne potrudimo, da bi stanje, ki ga kritiziramo poskušali spremeniti na bolje, izgubimo pravico do kritike.

Politiko moramo razumeti širše kot le dejanje izvolitve svojega predstavnika. Kot državljani in svobodni subjekti lahko svoje mnenje izrazimo skozi medije, javno besedo, neposredno akcijo, protest, umetnost in - če vse drugo zataji - tudi z državljansko nepokorščino. Seznan možnosti upora se tukaj ne konča in skozi ustvarjalnost lahko vsak dan na novo izumljamo nove oblike upora. Veliki liberalni filozofi, kot so John Locke, David Hume in John Stuart Mill, so si skozi vse svoje življenje prizadevali in naši predniki so se morali boriti, da imamo danes legitimno možnost odstaviti in kaznovati oblast, če ta ne zastopa naših interesov ali krši v ustavi zapisana načela. Z apatijo in cinizmom, zaradi katerih teh sredstev ne uporabljamo, kažemo zaničevanje do tradicije demokracije in truda naših prednikov. Če današnjo družbo presojamo z merili starih Grkov, smo družba nevednežev, ki zanemarljivo najpomembnejše zadeve. Če se za nasvet obrnemo še k modrosti plemena Hopijev, ki jo lahko preberemo v naslovu, se moramo zavedati, da namesto nas nihče ne bo ustvaril pogojev za boljšo družbo in svetlejši jutri.

Šola politične pismenosti ponuja dva pomembna elementa za kritične in odgovorne posameznike. Teoretično znanje, ki ga lahko posameznik uporabi za refleksijo in analizo družbe, v kateri živi, in direktno akcijo, ki je izpeljana iz teoretičnih ugotovitev in je usmerjena v poskus praktičnega spreminjanja okolja, v katerem živimo, in širše družbe.

Zaključimo v eksistencialistični maniri in pozivom, da namesto iskanja izgovorov začnemo iskati rešitve!

Urniki ŠPP

V dvorani Gustaf/Bela soba (Pekarna)

ob sredah med 15.10. 2008 in 4.2. 2009 ob 18. uri.

ŠPP 4. tema: Politična teorija II – globalno/lokalno

ŠPP 17.12. ob 18. uri

Vsebina: Seznanili se bomo s pojmi medijske avtonomije, svobode izražanja in pomena neodvisnosti medijev v družbi in še zlasti v Sloveniji.

Način: Predavanje, analiza in diskusija strokovnjaka s področja poznavanja slovenskega medijskega prostora.

Odgovornost: Zofijini ljubimci

Gost/predavatelj: dr. Boris Vezjak (Filozofska fakulteta Maribor)

Pekino Ob 20.15

News War – What's Happening to the News, (2007), ZDA, dokumentarni film, režija: Raney Aronson, Micah Fink; dolžina: 80'; angleščina.

V enem od delov obširne dokumentarne preiskave stanja današnjih medijev, se preiskovalni novinarji legendarne ameriške oddaje »Frontline« posvetijo odkrivanju izzivov, ki jih novinarjem in novinarstvu ponuja današnji čas.

ŠPP 7.1. ob 18. uri

Vsebina: Seznanili se bomo z delovanjem Evropske unije kot globalnim akterjem. Način: Predavanje in razprava.

Odgovornost: Inštitut za etiko Maribor

Gost/predavatelj: Luka Lubi (Inštitut za etiko Maribor)

Pekino Ob 20.15

Russias Village of Fools, (2007), Francija, dokumentarni film, režija: Nino Kirtadze; dolžina: 50'; ruščina/angleški podnapisi.

Mikhail Morozov je ruski patriot, dober kristjan in uspešen poslovnež. V lasti ima vas Durakovo (Vas norcev) v bližini Moskve. K njemu prihajajo ljudje iz vse Rusije, da se naučijo kako postati pravi Rus. »Za Boga, Carja in domovino« je geslo, ki poganja današnji ruski patriotizem, ki je v ostrem nasprotju z vsemi znanimi standardi demokracije.

ŠPP 14.1. ob 18. uri

Vsebina: Naučili se bomo prepoznavati politično relevantne situacije v povezavi z državljansko odgovornostjo.

Način: Delavnica.

Odgovornost: Inštitut za etiko Maribor

Gost/predavatelj: Karolina Babič (Inštitut za etiko Maribor)

Pekino Ob 20.15

Mclibel, (2005), Velika Britanija, dokumentarni film, režija: Franny Armstrong; dolžina: 85'; angleščina/slovenski podnapisi.

Velika korporacija s hitro hrano McDonald's se kot odziv na ostre kritike dveh aktivistov odloči za tožbo. V nasprotju s pričakovanjem korporacije se je iz male tožbe razvil eden najbolj razvitih sodnih primerov britanske in evropske pravne zgodovine. Film na analitičen in zabaven način spremlja sedem let trajajočo bitko Davida proti Goljatu.

ŠPP 5. tema: Šola politične pismenosti***ŠPP 21.1. ob 18. uri***

Vsebina: Spoznavali bomo Iluminacije politično nekorektnega in govorniki o spontani politični čutnosti.

Način: Predavanje, analiza, diskusija, akcija.

Odgovornost: Zavod Pekarna – magdalenske mreže.

Gost/predavatelj: Borut Osonkar (NVO)

Pekino Ob 20.15

Bloody Cartoons (2007), Danska, dokumentarni film, režija: Karsten Kjør, dolžina: 50'; angleščina.

Film iz različnih vpletenih strani pripoveduje zgodbo o razvpitih danskih karikaturah preroka Mohameda. Preiskuje politično korektnost in samocenzuro, ki kot posledica vse večje občutljivosti različnih segmentov družbe, postajajo vse bolj pomembni v vsakodnevni komunikaciji. Kakšne posledice ima to za svobodo govora in za demokracijo na splošno?

ŠPP 28.1. ob 18. uri

Vsebina: Skupaj bomo pod mentorskim vodstvom izbrali in zasnovali konkretno akcijo, za katero se bomo odločili tekom programa.

Način: Akcija. Konkretna izvedba bo stvar dogovora udeležencev.

Odgovornost: Zavod Pekarna – magdalenske mreže

Gost/predavatelj: Borut Osonkar (NVO), Josip Rotar (InfoShok), Gregor Kosi (Pekarna)

Pekino Ob 20.15

Future of Food, (2004), ZDA, dokumentarni film, režija: Deborah Koons; dolžina: 88'; angleščina, španščina/slovenski podnapisi.

Prihodnost človeške vrste v veliki meri temelji na tem kako rešujemo oziroma kako bomo reševali problem prehrane. Za zidovi laboratorijev se v velikem delu planeta trenutno izvaja eksperiment, ki je primerljiv samo še z začetki kmetovanja. Gensko spremenjeni organizmi postajajo hrana naše prihodnosti. Kaj vemo o tako pridelani hrani, kakšne nevarnosti prinaša in v čigavem interesu je? Vse to so vprašanja, na katera poskuša odgovoriti film.

ŠPP 4.2. ob 18. uri

Vsebina: Seznanili se bomo z možnostjo družbenega angažmaja preko delovanja v tretjem sektorju (NVO). Seznanili se bomo z delom Jeremyja Rifkina »Konec dela« in s pomenom zaposlovanja v tretjem sektorju.

Način: Predavanje in razprava o možnih predlogih za širjenje socialne ekonomije v Sloveniji.

Odgovornost: Inštitut za etiko Maribor

Gost/predavatelj: Karolina Babič (Inštitut za etiko Maribor)

Pekino Ob 20.15

The Possibility of Hope, (2007), ZDA, dokumentarni film, režija: Alfonso Cuarón; dolžina: 27'; angleščina/slovenski podnapisi.

Kratki esejističen film o upanju. Različne kratke poglede na stanje naše družbe in planeta podajo številni vidni in uveljavljeni strokovnjaki.

86 American Ruling Class, (2005), ZDA, dokumentarni film, režija: John Kirby; dolžina: 88'; angleščina.

V filmu na dramatizirano dokumentarni način spremljamo enega najbolj izstopajočih tabujev modernih družb – elite. Film na ta način odgovarja na vprašanja ali in kako v modernih družbah še vlada eli-

ta, kakšna je njena moč in kakšni so privilegiji, ki jih prinaša.

Pridržujemo si pravico do spremembe programa. Vse morebitne spremembe in druge informacije lahko spremljate na www.zofijini.net

Udeleženci se lahko za izvajanje določenih akcij po dogovoru dobivajo tudi zunaj predvidenega urnika.

Za spremljanje filmozofskih večerov je dobrodošlo osnovno znanje angleškega jezika.

Za prijave in dodatne informacije pišite na zofijini@yahoo.com in zofijini@gmail.com ali pokličite na telefonsko številko 051 353 281

Šola politične pismenosti je seveda brezplačna!

Sodelujoči:

mag. Franci Pivec (IZUM) <http://www.izum.si/>

Gregor Kosi (Pekarna) <http://www.pekarna.org/>

Andrej Adam (Zofijini) www.zofijini.net

dr. Boris Vezjak (Filozofska fakulteta Maribor, Zofijini) <http://www.ff.uni-mb.si/>, www.zofijini.net

dr. Danilo Šuster, (Filozofska fakulteta Maribor) <http://www.ff.uni-mb.si/>

dr. Janez Justin (Pedagoški inštitut) www.pei.si

dr. Rudi Kotnik (Filozofska fakulteta Maribor) <http://www.ff.uni-mb.si/>

Luka Lubi (Inštitut za etiko Maribor) www.izem.si

Borut Osonkar (NVO) <http://www.cnvos.si>

Karolina Babič (Inštitut za etiko Maribor) www.izem.si

Josip Rotar (InfoShok) <http://infoshok.wordpress.com/>

PODPORNIKI

založba
SOPHIA

LITERA

ZALOŽBA

*cf.

MIŠ
ZALOŽBA

ARISTEJ
ZALOŽBA

SLOVENSKA MATICA

Modrijan
hiša dobre knjige

SubKULTURNI
A Z I L

USTROJ

